

עש"ק פר' ואתחנן תש"ע

נשמתין חדתין

רשימות משיחות קודש
שנאמרו מפי מו"ר שליט"א
בשב"ק פר' חקת - בלק תש"ע

—פנימי לבאי ביהמ"ד תו"ח—
לא מוגה

יוצא לאור ע"י מכון
"יום החכמה"

שע"י ישיבת "תורת חכם" ללימוד הנגלה והנסתר
רח' אהלי יוסף 4, ירושלים עיר"ק תובב"א

להלן רשימת שיעורי התורה המתקיימים בבית מדרשינו במשך השבוע

שיעורים באידיש

- ❖ שיעור בגמרא מסכת סוכה, מפי הר"ג המפורסם ר' יהושע כהן שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 4:00-5:00 אה"צ.
- ❖ שיעור בשער הכוונות למהר"י זי"ע, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 7:00-8:30 בערב.
- ❖ שיעור בספר נתיב מצוותיך להרה"ק מקאמארנא זי"ע ואוצרות חיים למתחילים מפי מו"ר הגה"צ ביום ג' בשעה 9:00 בערב.
- ❖ שיעור בשעה"כ - שבת ביום ד' בשעה 8:15 בערב.

שיעורים בלשח"ק

- ❖ שיעור בספה"ק עץ חיים למתחילים, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, ביום ב' בשעה 9:00 בערב.
- ❖ שיעור בספה"ק שיחות הר"ן, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, וסדר התרת קללות לפי מנהג הרש"ש זי"ע, בליל שישי בשעה 8:00.
- ❖ שיחת קודש ברעווא דרעוויין שלוש סעודות (מוזמן צה"כ דר"ת).

ניתן לשמוע שיעורי מו"ר שליט"א ב"קול הלשון"

- ❖ **שיעורים באידיש:** טל' 03-6171086 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
  - שיעור בספה"ק אוצרות חיים - שיעור מס' 1 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-61)
  - שיעור בספה"ק רחובות הנהר, נהר שלום, סידור הרש"ש - שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-63)
  - שיעור בחסידות (פר' השבוע) - שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-62)
  - שיעור בספר נתיב מצוותיך ואוצרות חיים - שיעור מס' 5 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-65)
  - שיעור בשעה"כ שבת - שיעור מס' 6 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-66)
  - שיעור בספר אדיר במרום לרמח"ל (טל' 03-6171041) - שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-62)
- ❖ **שיעורים בלשח"ק:** טל' 03-6171041 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
  - שיעור בספר התניא - שיעור מספר 1-2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
  - שיעור בסה"ק שיחות הר"ן (ושער יחז"א) - שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-3)
  - שיעור בסה"ק ליקוטי מוהר"ן - שיעור מס' 1-3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-6-5-2-4)
  - שיעור בסה"ק עץ חיים - שיעור מספר 1-1 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
- ❖ **שיעורים באנגלית:** טל' 03-6171002 2-4-9

כמו כן ניתן לשמוע כל השיעורים בזמן אמירתם בטל' 03-6171002 (באמריקא: 6469777900).

אפשר להשיג הקלטות השיעורים ממערכת קול הלשון בטל' 02-5816622.

ניתן לקבל את הקונטרס מידי שבוע בדואר אלקטרוני ע"י משלוח בקשה לכתובתנו:

tc7@neto.bezeqint.net

ויהי רצון שבכח התורה הקדושה נזכה להתדבק בו ית' בראוי
ולעשות רצונו בלבב שלם למען לא נבוש ולא נכלם לעולם ועד
ונזכה כולנו יחד לביאת משיח צדקינו בב"א.

מכון "יום החכמה"

ת.ד. 5245 ירושלים

טל': 057-3153884 טלפקס: 02-5389584

נשמתין חדתיין

רשימות שיחות קודש שנאמרו בשב"ק פרישת חקת תש"ע

ליל שבת

בלימוד דף היומי

א] בדברי הגמ' (מכות דף י"א) שבכל ספר יהושע [וברוב המקומות שבנ"ך מלבד ג' מקומות] נאמרו הנבואות בלשון **"ויאמר ה' "** שהיא לשון רכה (חוץ ממצות ערי מקלט שנאמרה בלשון "וידבר" משום שהיא מצוה של תורה), פירש המעם לאמירה לשון רכה היות שהנביאים ניתנו לישראל אחרי שהטאו (שלולא שהטאו לא היו צריכים לנביאים והיה די להם בחמשה חומשי תורה וגבולות אר"י שביהושע כדאי' במס' נדרים כ"ב ע"ב) שניתנו הנבואות בשביל לגלות הרחמנות שעל בני אחרי שהטאו וע"כ הנבואות שבהם נאמרו בלשון רכה [וכדברי מוהרנ"ת זי"ע בלקוח"ל (הלכות ברכת הריח וברכת הודאה הלכה ד' אות ל"ד) שכל הנבואות שבנ"ך המה בבחי' קול המוכיח הראוי שמעורר ריח הטוב שבנשמה כדאי' בלקו"מ (ח"ב תורה ח'), וכמו שהיה רגיל מוהרנ"ת לקרוא לספר הנ"ך "כל טוב" (וכדאי' במכתב תיאור ההסתלקות דמוהרנ"ת שבסוף עלים לתרופה), ועפ"י הנ"ל י"ל טעמו משום שהמה מעוררים כל הטוב שבנשמה כנ"ל].

ב] בדברי הגמ' שלחד דעה כתב יהושע הח' פסוקים האחרונים שבסוף הס"ת שמדברים על הסתלקות משרע"ה, הזכיר בזה את ביאור הגר"א (הובא בספר קול אליהו ובספר דברי אליהו פר' וזאת הברכה) לדברי

הגמ' (ב"ב ט"ז ע"א) שפסוקים אלו כתב משרע"ה "בדמע", דחינו שכתב משרע"ה האותיות בתיבות אחרות על פי סודות התורה ואחרי פטירת משרע"ה חזר יהושע בן נון וכתבן לפי התיבות שלפנינו, וזהו "בדמע" מלשון "מלאתך ודמעך" חיינו בערבוב (ולא כפשט הפשוט שבגמ' שכתב משרע"ה בדמעות על מיתתו). וביאר בזה מו"ר שמסתבר שיהושע שינה סדר האותיות ע"י שמות הק', כי דבר קשה לומר שיהושע ימחק את האותיות הק' שכתב משרע"ה (שאף אם נימא שאין איסור בדבר אף שיש בפסוקים אלו הרבה שמות הויה, הרי משרע"ה כתב בתיבות אחרות שאולי בהן לא היו שמות הויה, מ"מ אין מסתבר שימחק יהושע האותיות שכתב משרע"ה אלא נראה כנ"ל שיהושע שינה האותיות ע"י שמות הק'), וכע"ז אשכחן שמביא החת"ס (שו"ת ח"י סי' כ"ט) בשם השל"ה שמבאר דברי חז"ל (דברים רבה ט', ט') שמושרע"ה כתב י"ג ספרי תורה ביום פטירתו שהיתה בשב"ק, דהיה זה ע"י שמות הק' והשבעת קולמוס.

ג] בדברי הגמ' דאיתקש כל התורה לתפילין דבעינן שיהיו מן המותר בפיק, הזכיר בזה את שיטת המג"א הידועה (סי' תקפ"ז סק"ג) שיליף מגמ' זו שכל המצוות צריכות להיות מדבר הכשר לאכילה ולכן שופר מבהמה טמאה פסול, ואמנם בן

הנוב"י בתשובה שבנוב"י (מהדו"ת או"ח סי' ג') חולק על המג"א ופוסק דרך בדברים שדומים לס"ת שיש בהם כתב דהיינו תפילין ומזוזה וכן בתים ורצועות של התפילין שנטפלים לכתב שבתוכם בהם בעינין שיהיו מן המותר בפיק וכדילפינן מלמען תהיה תורת ה' בפיק, משא"כ בשאר מצוות שאין בהם כתב שאין דומים לס"ת א"צ שיהיו מן המותר בפיק, ומוכיח זאת בן הנוב"י מתחש שבמשכן וכן ממר דרור שבסממני הקטורת (לדעת הרמב"ם כלי המקדש פ"א ה"ג) ומתולעת שני שבצבע המשכן, שכולם היו ממינים טמאים, וכן מוכיח זאת מגמ' סוכה (כ"ג ע"א) דא"י שם שפיל כשר לדופן הסוכה אף שגם דפנות הסוכה הם חלק ממצות סוכה מדא"י, ואמנם בהגהה בכת"י כתב ע"ז שאחרי שנים רבות נתגלה לו (ומצינים שם המניהם שסיפר שאביו הנוב"י גילה לו חילוק זה בחלום) שאין כל ההוכחות שלו ראיות נכונות, די"ל שרק בדברים שהווייתן בדרך כלל הם מדברים הראויים לאכילה וכמו שופר שנעשה מקרן בהמה והיה בזה שפיר הקפידה התורה שיהא מן המותר בפיק, משא"כ בדפנות סוכה וכן צבעי המשכן וסממני הקטורת שעפ"י רוב נעשים מדברים שאין ראויים לאכילה בזה לא הקפידה התורה שיהיו מן המותר בפיק.

ד] ובעל התכלת בספרו מאריך בענין זה בנוגע לתכלת שהוא מדג (חלזון) טמא ואינו מן המותר בפיק, ומאריך ג"כ להצדיק את שיטת המג"א דבעינן מן המותר בפיק לכל המצוות שנעשות בעיקרן מדבר הראוי לאכילה (ולא רק בדבר שיש בו כתב כס"ת), וא"כ קשה בענין התכלת שהוא נעשה ממין דג שהוא בעצם דבר הראוי לאכילה וא"כ לכא"י צריך שיהיה מן המותר בפיק (ומציין שדנו בזה גם החיד"א בנחל קדומים פר' תרומה והח"מ יו"ד סי' רע"ו אלא שלא מצא

בדבריהם תירוץ מרווח), ומתריץ בעה"ת (מאמר פתיל תכלת) שאף שהחלזון הוא מין דג טמא מ"מ מחדש שם שדמו מותר באכילה מדא"י (ודלא כהרדב"ז סי' מ"ו והפר"ח סי' ס"ו סק"ד והפמ"ג סו"ס פ"ה שם"ל דם דגים טמאים אסור מדא"י), ומאריך שם להוכיח דאסור דם אינו אלא בבהמה חיה ועוף וכדא"י בכריתות כ' ע"ב, וכן בשרצים דדמן כבשרן כדא"י בכריתות ד' ע"ב, אך דם דגים וחגבים טמאים מותרים מדא"י, ושוב האריך מאוד בענין זה בספרו עין התכלת (עמ' ל"ז-נ"ז) וליישב שם שיטת המג"א מכל הקושיות שהקשו האחרונים עליו, וכן מיישב שם באריכות החידוש הנ"ל שהידוש (שם דגים טמאים מותר באכילה מדא"י) מכל הקושיות שהקשו עליו [וידוע שנחלקו בשאלה זו הפוסקים לגבי השמן להדלקת נרות שבת והנוכה האם צריך שיהא שמן כשר לאכילה וכשיטת המג"א הנ"ל, וצ"ל שמכרת המצריכים שיהא כשר לאכילה דס"ל דבדרך כלל רוב ההדלקות הן בשמנים שהם ראויים בעצם לאכילה וע"כ בעינן שיהיו מן המותר בפיק, ועיי"ש במאמר שבעין התכלת הנ"ל שמוכיח מדברי הר"ן ורש"י במגילה (כ"ד ע"ב) שכתבו לגבי ציפה התפילין בזהב שפסולות משום שאין הזהב מן המותר בפיק, ומוכיח מזה דהיכא דבעינן מן המותר בפיק פסול דבר שאינו ראוי כלל לאכילה (ומביא שם בזה שהוא מדי ראשונים), ולפ"ז להאוסרים הדלקת נר שבת והנוכה בשמן שאינו כשר ה"נ פסול בנרות שאינם ראויים כלל לאכילה, ומו"ר ציין למש"כ בזה בשארית יעקב לפרש דברי רש"י הנ"ל דמכיון דהוי סכנה לאכול הזהב הוי דינו כאסור בפיק משום האיסור דאכילת דברים מסוכנים (ומביא מזה מקור לחידוש הגריש"א שליט"א לאסור הדלקת נרות הנוכה בשמנים המסוכנים לאכילה, אף שהם כשרים ואין בהם תערובת מאכלים אסורים, ואכמ"ל).

שיש עליהם תביעה שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא ביקשו, וכן מספרת הגמ' על אליהו הנביא זל"ט שלא דיבר תלאת יומי עם ריב"ל משום שלא ביקש פ"א רחמים על דורו כדבעי ונחיה מזה אסון שאכל אריה אדם ברחוק ג' פרסי מריב"ל, וביאר מו"ר הא דלפעמים מצינו כנ"ל שהצדיקים אין מתפללים על דורם כדבעי [וכדאשכחן (וזהר חדש פרשת נח דף ל"ט ע"א) גם שהיה מענה בזה על נח הצדיק תמים שלא התפלל על דורו], וביאר בזה שיש בחי' שהצדיקים מתעלים לעולם האצ"י הגבוה ששם לא יגורך רע ושם רואים שהכל רק טוב, ובבחי' זו יכול להיות ששוכח הצדיק מכל ההסתרה והצרות שיש בבריאה ואין מתפלל על דורו כראוי, והר"ז פגם עבור הצדיק, אלא על הצדיק להתעלות יותר גבוה מהאצ"י והיינו לעלות לבחי' עולם א"ק, ששם יש הבחי' של למעלה ולמטה בב"א, שאף שנמצא למעלה למעלה נמצא ג"כ למטה ולא שוכח מההסתרה של הבי"ע ומהצרות שיש לבנ"י שנמצאים למטה ומתפלל עליהם כדבעי, והזכיר בזה את המעשה הידוע שהוכיח בעל התניא זי"ע את בנו האדמו"ר האמצעי זי"ע שמרוב דבקות לא שמע קול התינוק הבוכה בחדרו, ובעל התא הוצרך לרדת מהקומה העליונה להרגיע את התינוק הבוכה, וביאר כנ"ל שדבקות דהתניא היתה בבחי' דבקות בעולם א"ק שעל ידה נמצא האדם למעלה ולמטה בב"א ושומע צרת התינוק אף בשעת הדבקות העליונה שלו.

[ז] בדברי הגמ' בחומר הענין של קללת חכם שאפי' בחנם היא באה וכדילפינן מקללת דהע"ה לאחיתופל שנתקיימה בו, אמר בזה בשם הריטב"א שאין הכונה לקללת חנם ממש שהרי בכל אדם סתם קרא דקללת חנם לא תבוא ואף

[ח] ואמנם אמר מו"ר שהתירוץ הפשוט על קושיא זו שאין ההיקש הנ"ל דמון המותר בפיקד קאי על מקומות שגילתה בהם התורה להדיא אחרת, וה"נ בתכלת שיש קבלה ביד חז"ל שהוא עשוי מחלזון שבים, שכל החלזונות אין להם סימני טהרה, והוי גזה"כ וחידוש שא"צ בתכלת שיהא מן המותר בפיקד, והסביר בזה דליכא למימר דנילף מינה לשאר המקומות, די"ל בזה כמש"כ החת"ס בשם הטור לגבי מר דרור שכיון שנחיה דבר חדש ופנים חדשות, שנחפך ונחיה מדם חיה לדבר המריח, ליכא בזה פסול דמון המותר בפיקד, וה"נ י"ל לגבי התכלת עפ"י מש"כ הרמ"מ משקלוב שענין מצות התכלת הוא בסוד איתהפכא, ובענינינו י"ל ג"כ שנחיה התכלת כמו פנים חדשות שנחפך מדם החלזון לצבע שצובעין בו וירד ממנו שם האיסור, וההסבר הפנימי לזה הוא בסוד התשובה מאהבה המהפכת הזדונות לזכויות, וכמו במר דרור שהופכים המרידות למתיקות דריח טוב דהקמורת (שהמר דרור היה נעשה מדבר מר כלענה כמש"כ הרמב"ן שמות ל' כ"ג), וזהו בחי' מצות התשובה מאהבה שהיא קדמה לעולם, והיא הופכת הכל לזכויות, וזהו הענין דמצות התכלת שמרמות על התכלית והתיקון, שהתכלית ותיקון העולם היא ע"י מצות התשובה שהיא העבודה הגדולה ביותר שכל הבריאה תתקן ע"י התשובה, והתשובה היא תכלית כל המצוות, שכל המצוות תכליתם להשיב את האדם להשי"ת, וע"כ התכלת נעשית דייקא ממין טמא הנחפך ונחיה למצוה, לחורות על התכלית שהיא בסוד התשובה והאיתהפכא כנ"ל.

[י] בדברי הגמ' שיש סכנה לכהנים הגדולים שימותו מתפילת הרוצחים בשגגה שעלולה להזיק להם היות

הבנים בליל שב"ק לבטל הקפידות שהקפידו עליהם בעש"ק, ואמר מו"ר בזה שבאמת י"ל שכל הקפידות שמקפידים על הבנים בלי ישוב הדעת אין בהם הכח להזיק ח"ו עפ"י דברי רבינו"ל בספר המדות (ערך קלה ח"א אות ד') שהקלה הולך אחר הכונה, והרי באמת אין ברצון וכוונות ההורים להזיק ח"ו לבניהם.

[ח] בדברי הגמ' שהיו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שהתפלל עליו משרע"ה ונכנסו עצמותיו למקום חיבור, הזכיר בזה מעשה ששמע מתלמיד הגר"מ אליהו זצ"ל ששמע מרבו כמ"פ שכשהעלה את ארון החיד"א מאיטליה לאר"י לא היו העצמות מחוברין (ולכן כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג טען שבדאי אינו החיד"א שסבר שראוי החיד"א להיות גופו שלם), והבד"ץ רצו לפסוק משום כן שאין צריך לעשות לויה, וחלף הגרמ"א להגר"נ זצ"ל (שהיה תלמיד של הסב"ק אלפנדרין) והלכו ביחד לארון החיד"א וביקשו ממנו שיסדר עצמותיו כדי שיוכלו לכבדו בלוייה כראוי לו, ונשמע קול נפץ שכל אלו שהיו נוכחים שם מלבד הגרמ"א והגר"נ נתעלפו ממנו, והכנים הגרמ"א הידיים לארון וראה שנתיישבו כל העצמות על מקומם, ופסקו הבד"ץ לעשות לויה גדולה לכבוד החיד"א זי"ע.

[ט] בדברי הגמ' שהיה לכהן הגדול שנמשח בזמן שבין הריגת הרוצח בשגה לבין גמר דינו לגלות לבקש רחמים על הרוצח שיגמר דינו לזכות ולא יצטרך לגלות, והזכיר בזה קושיית העולם שלכא' אם עפ"י תורה חייב גלות איך יבקש הכה"ג רחמים שלא יתקיים בו דין התורה, ואמר שהרבה (ר"י פיק בהגהותיו, שו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' קצ"ד, שו"ת וילקט יוסף סי' קמ"ג) מתרצים בזה שהו"ל לבקש רחמים שאם

בקללת חכם אלא הכונה שאין ראוי לקללה עבור הדבר שעבורו נתקלל, וכמו בענין אחיתופל שקללת דהע"ה היתה עבור מי שאינו מגלה העצה איך להוריד מי התהום ואחיתופל לבסוף גילה העצה, ובכ"ז נתקיימה הקללה אצלו כי היה ראוי לקללה זו ועי"ש בריטב"א מש"כ שם שהיה ראוי לקללה זו על שגם צער לדהע"ה על שלא גילה לו מיד, אך מו"ר אמר שי"ל שהיה ראוי לקללה זו עבור החטא החמור שלו שמרד בדהע"ה וניסה לסייע לאבשלום להרוג את דהע"ה והתלבש העונש שהיה ראוי לבוא עליו ע"ז בתוך הקללת חנם הקודמת של דהע"ה. ודיבר בדרך אגב מענין תקנת הרש"ש לעשות ביטול קללות כל עש"ק דאי' מר"ח פלאג' (כה"ח סי' ל"ב אות י"ז) שהטעם לתקנה זו היות שבידוע היה הרש"ש גלגול האריז"ל (כמ"ש השד"ה בהגהת כת"י בראש ספר נה"ש בשם הר"ח פלאג' בספרו תוכחת חיים ח"ב דף צ"ו ע"ב, וכ"כ בספר תולדות אהרן ומשה קונטרס אפר יצחק דף ט' ע"ב בארוכה ועוד), והרי ידוע שהאריז"ל נסתלק עקב המחלוקת שפרצה בין התלמידים בעש"ק כדאי' בארוכה בשבחי האריז"ל, והיינו משום דעש"ק הוא זמן העלול למח' כדאי' בחז"ל על ר"מ שבא לעשות שלום בעש"ק (גיטין נ"ב ע"א), וע"כ יש להקדים רפואה למכה לעשות ביטול קללות וכדו' בעש"ק וואמנם מנהג הרש"ש היה לעשותו קודם תפלת מנחה שבסוף היום, ומנהג ישיבות המקובלים בדורנו לעשותו אחרי שחרית, ומנהג מו"ר לעשותו בליל שישי, וצ"ל שסוברים שמועיל לשמירה על להבא ולמנוע מלכתחילה המח' ביום שישי, וכדאי' מצדיקים כע"ז לגבי טבילת מקוה שאם מועילה המקוה לטהר מהעבר מכ"ש שיש בה כח לעשות תוספת שמירה וטהרה על העתיד. והוסיף אחד מהתלמידים שכמדו' אי' שזה אחד מהטעמים לתקנת ברכת

הגדול (העליון) הסכימו מקודם שדין מב"י ליהרג (שבזה נחשב כאילו כבר נהרג שעומד ליהרג כהרג דמי) הרי משיגיע מב"י עד שערי מות יהרהר תשובה בלבו ואז משיח בן דוד וכל קדושים עמו יבקשו עליו רחמים ויחיוהו ויגרמו ויפעלו שלא ימות [ועיין בהקדמות ספרי ים החכמה ים החכמה תשס"ז ותש"ע] בענין זה ואכמ"ל]. וחזו"ן מענין זה דההצלה ממיתה תלויה בבחי' דדוד ולא בבחי' דיוסף [דדוד שהוא בסוד המלכות (כה התפלה שהוא כה החזק ביותר) העולה עד הכתר יש בכוחו להפוך אף חכ"ת ע"י הרחמים הגדולים של חכ"ת, משא"כ בחי' דיוסף שבבחי' אור החכמה שבבחי' אור התורה, הרי ידוע מחז"ל (פסיקתא דרב כהנא פסקא כ"ד) ששאלו לתורה חוטא מה עונשו ואמרה יביא אשם ויתכפר לו וא"כ עפ"י פשטות דרך היושר של התורה אין תיקון אלא לעבירות שיש עליהם קרבן (והשי"ת אמר שיעשה החוטא תשובה וימחל לו, וענין התשובה שייכת לבחי' דדוד שהקים בתפלותיו להשי"ת שבתחילים עולה של תשובה וכמש"כ בזה רביז"ל בלקו"מ ח"ב תורה ע"ג)].

יא] ובענינו מובן לפי"ז שרק מזבח דבית עולמים שהוא בעיר דוד מציל מהמיתה [ואע"פ שהמזבח עצמו אינו בחלקו של יהודה אלא בחלקו של בנימין שהוא בבחי' יוסף, בכ"ז הרי הוא בחי' יוסף הנכלל בדוד, שכללות הבהמ"ק היא בחי' דוד (והמזבח הוא יוסף דדוד)] משא"כ מזבח דשילה, ששילה הוא בחלקו של יוסף שאינו מציל כנ"ל, וכן בענין הגג והקרנות דהמזבח, דהגג דהמזבח רומז לבחי' דדוד, שהמזבח בעצמו הוא בבחי' המלכות (שמקבל כל הקרנות כמו המל' המקבלת כל הספי') והגג דהמזבח מרמז על כתר המזבח שמרמז על אור דדוד העולה לכתר כנ"ל, משא"כ קרנות המזבח שבבחי' יוסף שכל קרן היא בבחי' בליטה (בבחי' יסוד

עפ"י תורה חייב גלות יכירו בזה כל חכמי הסנהדרין ויפסקו כולם שחייב גלות ובוזה הדין שכולם שאמרו חייב הרי דינו שפטור, והיינו שמחדשים שדין זה שבפסקו כולם חייב נפטר כדאי' בגמ' סנהדרין י"ז ע"א הוא גם לגבי דין גלות ולא רק לגבי חיוב מיתה. אך מו"ר אמר בזה בשם הר"ק ר"צ מלובלין זי"ע (באחת הפתיחות לספריו) שמותר לאדם לבקש רחמים בכל דין תורה שיש עליו שיצא זכאי בדין, ואולי הביאור בזה שאף אם עפ"י תורה הרי הוא חייב בכ"ז הרבה דרכים לפניו ית' לגלגל שיחזיר החוב שחייב לחבירו (כגון ע"י שיאבד אבידה שאין בה סימן וחבירו ימצאה וכדו'), ויכול לפעול ברחמים שיהא התיקון באופן יותר נעלה וימנע ממנו הבזיון והצער לצאת חייב בדין, וה"נ בענינינו הכה"ג צריך להתפלל שיהא כל תיקון הרוצחים בשגגה ע"י דרכים מעולים יותר ולא יצרכו לגלות, שאף שהתורה"ק נתנה דרך תיקון זה הר"ז תיקון בדרך המשפט ויש לפניו ית' דרכי רחמים עליונים שנמשכים ע"י התפילות שבהם אפשר לתקן נפש הרוצחים גם ללא שיגלו [ואמנם מהחזו"א זצ"ל מובא (מעשה איש ח"א עמ' ר"א) שלא היה מברך בע"ד שחפץ לזכות בדינו שהדבר תלוי בדין תורה אם חייב הוא או זכאי].

י] בדברי הגמ' בענין ב' הטעויות שטעה יואב כששלח שלמה המלך ע"ה להרגו (על שהרג את אבנר בן נר ואת עמשא בן יתר) ונס והחזיק בקרנות המזבח בשילה שסבר שהם קולטים כערי מקלט, וטעה שהרי אינו קולט אלא גג המזבח ולא הקרנות, וכן טעה שאין קולט אלא מזבח דבית עולמים והוא תפס במזבח של שילה, והסביר בזה מו"ר שב' הטעויות הם משורש אחד, עפ"י הא דאי' במקובלים (רמ"ע מפאנו עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ד פט"ז) שאחר שבי"ד

סיומא דגופא), וכמו שנמשל יוסף לקרן בקרא "וקרני ראם קרניו", וע"כ הם אינם מצילים.

יב] וכיון דאתי לידן ענין דיואב שנהרג

על שהרג את אבנר בן נר במלחמה נזכיר פה ביאור עמוק ונפלא שענה פעם מו"ר בענין הזה לקושית אחד מהתלמידים שהקשה לו על הא דאי' בגמ' (סנהדרין מ"ט ע"א וברש"י) שיואב הרג את אבנר בן נר ע"י ערמה ששאל אותו במלחמה יבמה גידמת שאין לה ידיים האיק הולצת ליבם את נעלו, והתכופף אבנר בן נר להראות לו שהולצת בפיה ואז כשהתכופף הרגו יואב, והקשה ע"ז התלמיד איך טעה והתפתה אבנר משאלה זו והאיך לא הבין מאליו שבדאי יש כאן איזה ערמה והטעיה שהרי בודאי שאין מתאים שאלה כזו באמצע המלחמה, שהרי איך יתכן שבדיוק בשעת המלחמה נזכר עכשיו לשאול שאלה כזאת שהיא שאלה שאינה מצויה ואינה נצרכת למעשה (וכן איך ידע יואב שיצליח לפתות את אבנר בשאלה זו, והלא שרי הצבא שבמלחמה היו בודאי חכמים גדולים ונוהרים מכל טעות במלחמה).

יג] ואחד מהתלמידים אמר למו"ר בשם

הרה"צ רא"ב שליט"א שענה ע"ז שמרוב אהבת התורה"ק מיד כששמע אבנר שאלה בתורה"ק שכח מכל המלחמה וכאילו אין שום דבר בעולם מלבד שאלה זו בתורה"ק, ובבחי' המובא בספה"ק על הפסוק בפרשתינו "אדם כי ימות באהל" שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה דהיינו שמדמה כאילו הוא כבר מת מהעוה"ז ואין שום דבר בעוה"ז שמעניין אותו, וה"נ בענינינו, והוסיף מו"ר שבפרט מובן זאת אצל אבנר בן נר ששייך לבחי' דיוסף שכל ענינו הוא ענין התורה"ק וע"כ מסר כל נפשו על התורה"ק.

יד] ומו"ר ענה ע"ז ביאור עמוק ופנימי

דהנה נתבאר במקו"א ששורש המלחמה בין שאול לדוד היה בסוד הענין דיוסף ויהודה (דשאל שהוא מבני בנימין מבני רחל הרי הוא הלך בדרך דיוסף, ודוד הרי הוא מבני יהודה), וביארנו בזה במקו"א שיוסף הרי הוא הולך בדרך החכמה שהיא דרך התורה (שכל דבר מתאים עפ"י התורה ואף כשיוסף הצדיק הולך בחיצוניות מפשטות דרך התורה הר"ז באופן של נבואה ורוח הקודש שזה ג"כ מדרכי התורה), ולא מצינו אצל יוסף"צ הענין של התשובה, שיוסף"צ היה צדיק גמור ללא חטא (כמש"כ בדא"ח דפר' נשא בשם הגר"א בביאור מאמר חז"ל "טובה צפרנן של ראשונים" וגו' שאף ענין חי' טיפין וכו' אינו כפשוטו וכו') ובעי"ז היה ג"כ שאול שהיה נקי מכל חטא כבן שנה (כדאי' בגמ' יומא כ"ב ע"ב) שבבחי' צדיק גמור, ולא היה רגיל בדרך התשובה, וכדחזינו כשהוכיחו שמואל ע"ה על שלא שמע לדבר ה' שתירץ עצמו וכו' ולא כדחע"ה שמיד כשהוכיחו נתן הנביא קיבל ע"ע התשובה), אך אצל יהודה מצינו הדרך הגבוהה של הוידוי והתשובה שהיא דרך הבינה העולה לכתר (וכן דחע"ה הקים עולה של תשובה וכו').

טו] והנה בבחי' מח' זו דשאל ודוד נחלקו

ג"כ חז"ל (ברכות ל"ד ע"ב) האם צדיק גמור גדול מבע"ת או בע"ת גדול מצדיק גמור, והרי ידוע שכל מח' בחז"ל הרי או"א דברי אלקים חיים, וביארנו במקו"א בזה בסוד החכמה והכתר, שצדיק גמור ששומר את כל התורה בשלימות הרי הוא בסוד החכמה (אצי'), ובע"ת יכול לזכות לעלות לכתר הגבוה מהחכמה, וע"כ קי"ל (רמב"ם הלכות תשובה פ"ז ה"ד) דבמקום שבע"ת עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד, ואמנם הדעה שצדיק גמור גדול מבע"ת היא עפ"י הסוד ששורש החכמה הוא בבחי' עתיק

יז] והנה ודאי אם היינו זוכים שכל אחד היה מכיר שהוא זקוק להשלמה ולסיוע מאת זולתו הרי לא היה הפירוד, אלא הקושי באיחוד הוא מכיון שכל אחד רואה את הענין שהשני זקוק לסיוע והשלמה שלו ואינו רואה ומכיר כ"כ שמאידך הוא ג"כ זקוק להשלמה ולסיוע מאת זולתו, והנה עפ"י יש לפרש שכשבא יואב בן צרויה ושאל את אבנר בן נר "יבמה גידמת היאך חולצת" סבר אבנר שפנימיות כוונת שאלה זו היא שבא עתה השר צבא דדהע"ה לרמוז לו שהכיר עתה בצורך ובמעלת דאור החכמה דשאל, ובא לקבל ממנו אור החכמה הזה וא"כ נגמרת המלחמה ביניהם, וזה מרומז בזה שבא לקבל החכמה משר הצבא דשאל, ובפרט שבשאלה זו גופא מרומז המעלה והצורך דאור החכמה וכדלהלן.

יח] שהנה ידוע מש"כ רביז"ל בספ"מ במעשה דהו' בעטלירם שהבעטליר השישי שהוא כנגד ספי' היסוד שבבחי' דמשיח בן יוסף (שבבחי' שאל שבבחי' החכמה) הרי הוא נקרא הבעטליר שאין לו ידיים, והבעטליר השביעי שכנגד ספי' המלכות שבבחי' משיח בן דוד נקרא הבעטליר שאין לו רגליים, והיינו דספי' החכמה דשאל קשורה לידיים וספי' הכתר דדוד קשורה לרגליים [והמעם לזה הוא עפ"י קבלה, ועיין בזה גם בלקו"מ (ח"א תורה י') לגבי מרדכי ואסתר שמרדכי (שהוא בבחי' מב"י) הוא בסוד הידיים ואסתר (שבבחי' מב"ד) בסוד הרגליים עיי"ש].

יט] וסוד היבום קשור כידוע לענין התיקון השלם (וכידוע שיהודה הוליד את נשמת פרץ שורש דמשיח צדקינו דוקא ע"י מצות יבום, וכן בועז הוליד שורש דדהע"ה ע"י היבום שיכם את רות, וההסבר בזה עפ"י קבלה שכל ענין היבום הוא תיקון השייך לתיקון שורש הגלות

שהוא גבוה מבחי' דאריך שעולה אליו הבע"ת (כדמשמע בבבית מנוחה בניקוד המ' שהכמה יותר גבוהה מכתר בשורש כיון ששרשו בעתיק), ואמנם בחי' עתיק היא בחי' הנעתקת ונעלמת לגמרי ואינה נגלית (וע"כ להלכה קיי"ל בגלוי דבע"ת גדול), ועפ"י מובן ג"כ בענין שאל ודוד ששאל המרכבה לבחי' החכמה גבוה בהעלם מדוד העולה לכתר, אך בגלוי הרי בן דוד בראש כנ"ל שבגלוי בע"ת אמיתי גדול מצדיק גמור.

מז] והנה כבר ביאר במקו"א שבאמת אילו זכינו שהיה איחוד בין שאל ודוד בתכלית הרי כל אחד היה מוגיע למעלתו האמיתית (שדוד המלך ע"ה היה עולה בשלימות לכתר בסיוע החכמה דשאל ובוזה היה מסייע דהע"ה לשאל ע"ה להגיע לשורשו הנעלם שבכתר דעתיק), אך עתה שלא זכינו הרי נשאר שאל ע"ה בסוד החכמה (ולא עלה לשרשו שבכתר דעתיק) וכן דהע"ה אף שעסק בדרך התשובה שעולה לכתר מ"מ בפועל היתה התשובה שלו בסוד ספי' הבינה ולא בשלימות דהכתר (שלזה היה צריך הסיוע משאל ע"ה) [וע"כ לא זכה דהע"ה להרוג אלף חללים בב"א אלא שמונה מאות (מו"ק מ"ז ע"ב), שאלף הוא בסוד השלימות דהחכמה הנקראת אלף (האלף לך שלמה) וכשנהרגים כל האלף בב"א הרי זה בבחי' אור הכתר, וכמ"ש בזה במקו"א שז"ם המעלה שמתו כל העשרת בני המן בנשימה אחת, שזה מורה שהכניעו אותם באור הכתר, שאור הכתר כולל מכניע כל הקלי' בב"א, ושמונה מאות הוא בסוד הבינה שהיא ספי' השמינית (מלמטלמ"ע), משא"כ בזמן שקודם הפלוגתא כשהיה דוד ביחד עם שאל נאמר אז "הכה שאל באלפיו ודוד ברבבותיו" (שמואל א' י"ה, ז') שאלפיו הם בסוד החכמה כנ"ל, ורבבותיו הם בסוד הכתר, ואכמ"ל].

שימלט לעיר בצרה שתקלוט אותו, ואינו יודע שעיר מקלט קולטת רק ההורג בשוגג והוא מזיד, שאל אחד מהתלמידים מה הכוונה שהוא מזיד והלא חס"מ עושה שליחותו שממונה ע"ז ע"י הבורא, וענה מו"ר שאף שידוע מה דא' בזה"ק (פרשת תרומה דף קס"ג ע"א) משל על היצה"ר, למלך ששכר זונה שתנסה לפתות את בנו כדי להרבות שכר לבנו שלא יתפתה ממנה, והיא בעצמה הפיצה ג"כ שלא יקשיב ולא ישמע אליה הבן וכל כוונתה לעשות רצון המלך וכו', הרי כ"ז הוא רק לגבי שורש העליון של היצה"ר, אך כשנשתלשל אח"כ וירד הענין עד שנברא חס"מ (שהוא שרו של עשיו) הרי הוא אינו מתכוין לעשות רצון השי"ת אלא פועל ומתכוין במזיד לעשות נגד השי"ת.

כג] עיר הזכיר את דברי הישמה משה הידועים (ריש פר' וזאת הברכה) שמכיון שהס"מ עתיד למעות מעויות אלו הרי אין לס"מ רשות לדעת מגמ' זו, וע"כ כשלומדים ומזכירים ענין זה אין יכול להיות חס"מ שם, ובזה מפרש היש"מ את מה שאומרים בזמירות שב"ק בפיוט "בבואו מאדום חמוץ בגדים" שמוזכר שם אלו הג' מעויות, ומסיימים שם "אהבו את ה' כל חסידיו אמונים נוצר" והיינו שעתה הוא הזמן המסוגל לזכות לאהבת ה' היות שהס"מ אינו כאן, שהרי אמונים נוצר ה' לקיים דברי חז"ל שיטעה הס"מ בטעויות אלו.

כד] ואמר מו"ר שעפ"י דברי הישמה משה האלו שמסוגל אמירת פזמון דבבואו מאדום לסלק חס"מ, הרי הוא נוהג בסעודה ג' להתחיל לומר את הפזמון בתחילת הסעודה ולעשות כל הסעודה באמצע הפזמון, ולגמור את סיום הפזמון "שהשלוש שלו ישים עלינו" וכו' אחרי אמירת ה' מלך ושמע ישראל (דקא על "נמליכו וניחדו"

וכמרומו בארז"ל בספר הליקוטים מגילת רות) בביאור הקרא "וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה" עיי"ש.

כה] והנה בדרך כלל נעשית החליצה באמצעות ידי היבמה החולצת הנעל מרגלי היבם, וא"כ חזינן בדרך התיקון משתמשים הן בבחי' הידיים והן בבחי' הרגליים, והיינו דבעינן לב' האורות והכוחות דמב"י ומב"ד שהם בחי' הידיים והרגליים, וממילא כששאל יואב את אבנר גידמת היאך חולצת, הבין מזה אבנר שכוונתו לרמוז לו שמודה לו שיש אמנם חסרון ביבום של גידמת היות שאין לה ידיים, ומודה יואב שלתיקון העולם יש צורך בחכמה של שאול, וממילא כששמע זאת אבנר התכופף (שמרמו על בחי' כיטול) ובא גם לרמוז ליואב שגם הוא מודה שיש צורך בדרך של דהע"ה, וזה רימז לו במה שהראה שהולצת בפיה, שכיודע הפה שייך לבחי' דדהע"ה (מלכות - פה).

כז] ואמנם יואב למד מענין זה להיפך שהרי סו"ס חזינן שאפשר לעשות כל התיקון ללא בחי' הידיים דשאל אלא מספיק בחי' הרגליים והפה דדהע"ה וע"ז הרג את אבנר [וביאר בזה שיואב סבר שלשיטת דהע"ה הרי יש בחי' מעלה בדרך של בדיעבד שהוא בחי' דרך התשובה, מעל דרך דלכתחילה שהוא דרך התורה, וא"כ אין חסרון בהא שגידמת חולצת בפיה הוי רק דין דבדיעבד, דהא לשיטת יואב תיקון דבדיעבד עולה למקום יותר גבוה (כתר) מתיקון דלכתחילה (חכמה)], וסיים שכ"ז הם דברים עמוקים שנזכרו כאן בר"פ והשי"ת יזכנו לתיקון כל הענינים ולשלוש המופלג דלעת"ל ברחמים פשוטים כב"א.

כח] בדברי הגמ' שם ששרו של עשיו עתיד למעות ג' מעויות

אביו יכול הנכד להיות גואל הדם לזקינו על דם אביו).

כז] וביאר מו"ר ביאור עפ"י פנימיות במח' זו, דהנה כתב האריז"ל

(שער המצוות פר' יתרו) במעם חיוב החיוב מדאו' לכבד אחיו הגדול, כדילפינן מכבד את אביך לרבות אחיו הגדול (ועפ"י הקבלה לאו דוקא לאחיו הגדול מכל האחים אלא לכל האחים הגדולים ממנו) [ואמר בדרך אגב שצ"ע לגבי איזה דברים נוהג חיוב זה דכיבוד אחיו הגדול, שהרי לכאו' אינו נוהג לגבי כל הדברים שחייבים לעשות לאביו ולאמו, וכ"כ החד"א בשו"ר ברכה יו"ד סי' ר"מ אות י"ב שאין באח כל חיובי הכבוד של בן לאביו, ולא ביאר מהו גדר החיוב (אך במנ"ח מצוה ל"ג כתב שכל כבוד שחייב לאביו חייב לאחיו הגדול אלא שמותר לקרוא בשמו עיי"ש)]. והמעם לחיוב האח הגדול משום שכל האחים והאחיות הגדולים מהאדם משפיעים אליו באופן רוחני מוחין וע"כ יש חיוב כיבוד לאחים הגדולים עיי"ש, והנה לפי זה הרי מובן הדעות הנ"ל שס"ל שיש חיוב כיבוד דזקינו שהרי גם זקינו משפיע להאדם מוחין ברוחניות [שעפ"י הקבלה הרי אב ואם דהאדם הם מרכבה לספי' דאבא (הכמה) ואימא (כינה) (וחמיו וחמותו של האדם כמה מרכבה לספי' ישראל סבא' ויתבונה)] וכשמכבדים ההורים נשפע על האדם מוחין והשפעת דספי' הק' הנ"ל, ולפי"ז מובן שכשמכבדים את הסבא זוכים להשפעת המוחין העליונים דספי' הק' דהכתר (אריז"ל).

כח] ואמנם לפ"ז צ"ב טעם רש"י שאין חיוב כיבוד לזקינו. וביאר

מו"ר שיש עוד ביאור פנימי במצות כיבוד אב שע"י מצות כיבוד אב מעלה ומתקן הבן בירורים של ניצו"ק ששייכים להשבירה של אביו, ובזה הכלל הוא שהבן יכול לתקן ולברר

של הפזמון הנ"ל) בסוף הסעודה, שכיון שפסק היש"מ וקבע שבפזמון זה מסלקים הס"מ הרי נכלל בזה שכל עוד שלא גמרו אמירת הפזמון אין לו שליטה, וא"כ נמצא שאין השמן נמצא בכל זמן רעוא דרעיון.

כח] והקשה אחד מהתלמידים עפ"י דברי רביז"ל בלקו"מ (ח"א תורה ל"ז)

שהצה"ר של רוב העולם אינו מהס"מ עצמו אלא מהדמים העכורים שאינם מזוככים עדיין וכו', וא"כ אף כשהס"מ אינו כאן בסעודת רעוא דרעיון וכדו' איך יזכו לאהבת ה' כ"ז שהדמים אינם מזוככים לגמרי (ובאמת י"ל שדייקא קאמר "אהבו את ה' כל חסידיו", שמי שבדרגת חסיד שכבר זיכך את דמיו העכורים הרי אצלו מי שמונע אותו משלמות דרגת אהבת ה' זהו רק הס"מ בעצמו, וכשמסתלק הס"מ יכול לזכות לשלמות אהבת ה', אך סו"ם מקובל לפרש את דברי היש"מ גם לכל העולם שלכולם מסוגל להתעורר באהבת ה' בזמן זה וע"ז קשה כנ"ל), ותירץ מו"ר שכאשר שורש הרע (שהוא הס"מ) מסתלק בודאי שעושה שינוי לטובה ומחליש כח הרע של כל השתלשלות הדמים עכורים.

כז] במה שמוזכר ברש"י (ד"ה ח"ג אלא לא קשיא) שאין חיוב לנכד לכבד

זקינו, וע"כ מותר לנכד להיות גואל הדם להרוג את זקינו (שהרג את אביו בשוגג), הזכיר שבאמת הוא מוח' בפוסקים, שיש הרבה שיטות (ספר חסידים שם"ה, ראבי"ה סי' תתמ"א, ורש"י עצמו בספר הפרדס סי' ר"צ, וכ"ה ברמ"א יו"ד ר"מ סכ"ד ובשו"ת הרמ"א סי' קי"ח ועוד רבים) שיש חיוב מדאו' לנכד לכבד את זקינו, וילפי' זאת או מקו"י מאחיו הגדול או שמכיון שבני בנים הרי הם כבנים (כמו שאמר ה' ליעקב אע"ה "אברהם אביך") נכלל זקינו בחיוב דכבד את אביך (והם מפרשים את הגמ' דידן שאף שיש חיוב כיבוד מ"מ מכיון שחיוב זה הוא פחות מהחיוב לכבד

בירורים רק של אביו ואימו ולא של זקינו, וכידוע בדברי הרש"ש (רחובות הנהר דף ג') שהז"א מעלה הבירורים דאז"א, ומעלה אותם לאריך, ואז"א הם מבררים בירורי אריך ומעלים אותו לעתיק, ולטעם זה מובן דאין חיוב כיבוד אב לזקינו, שהרי אין כח לנכד להעלות את הבירורים של זקינו.

כט] וסיפר מו"ר בדרך אגב שבכר מצוה שלו הגיע פתאום כ"ק הלב שמחה מגור זי"ע (שהיום בשב"ק הוא היאצ"ט שלו) שענה לפני הזמן שנקבע, ואביו ז"ל לא היה נוכח שם (ומו"ר למד אז בחברותא משניות עם הגאון הגדול הרב בלוי זצ"ל, ושלו מחר לקרא לו, אך אביו לא היה באיזור), וחיבה הלב שמחה עד שזקינו ז"ל הגיע ואז אמר הלב שמחה בני בנים הרי הם כבנים (שלא צריך להמתין לאביו ויוצא יד"ח ע"י זקינו). וסיפר עוד

(מה שהוזכר בקיצור כבר בנשמתין חדתינ פר' שלה) שהלב שמחה חזר ואמר לו כמה וכמה פעמים שיחטוף בימי חייו עוד ועוד מצוות ועוד ועוד ברכות, והוסיף שקודם אמר לו כן כשישב בטיש בסעודה שלישית שקודם חבר מצוה ואח"כ שוב חזר ע"ז כשהגיע לבר מצוה [בבחי' הפסוק "חכם לב יקח מצוות", וכדברי חז"ל (עירובין נ"ד ע"א) "חטוף ואכול חטוף ואישתי, דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי"]. ועוד סיפר שבנתיים הוא כתב קיטל ארוך להלב שמחה' ובו ביקש הרבה בקשות לכל מיני מדרגות רוחניות גדולות שהשתוקק אליהם, והלב שמחה קרא את כל הקיטל ואח"כ ענה לו "ע"י תורה וקדושה באים להכל", והיינו שאם לומדים בהתמדה בתורה"ק ומתנהגים בקדושה יכולים לזכות למל' אלו הדברים, זי"ע ועכ"י.

בהליכה לביתו

ל] ניגש למו"ר איזה חתן שבתוך שלושים יום לחופתו לקבל ברכת מזל"ט ממו"ר, ובירכו מו"ר, וביקש החתן לשמוע איזה דב"ת השייך לענין הנישואין, ואמר לו מו"ר שבפר' השבוע נאמר שאם יתחטא ביום השלישי וביום השביעי יטהר, ועפ"י קבלה הרי יום השלישי מרמז על ספי' הת"ת (ספי' השלישית מהמדות) ויום השביעי מרמז על ספי' המלכות, והיינו שהטהרה תלויה בלימוד התורה בדביקות (שכנגד ספי' התפארת) ובקבלת עומ"ש (שכנגד ספי' המלכות), והנה ידוע שחתן וכלה הם כנגד אלו ב' הספי', שהחתן מרכבה לז"א (ספי' הת"ת) והכלה להנזק' (ספי' המלכות), וע"כ יש עליו לכון להקים את ביתו באופן המעולה בקדושה שישרה בביתם אור השי"ת ושיהיה על ידם יהוד קובה"ו הנ"ל, והזכיר עוד בזה

את דברי הבעש"ט חק' זי"ע על מאמר חז"ל (קידושין ל"ה ע"א) "השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה", שהדרך להמתיק את כל הדינים שבעולם הוא ע"י הכוונה הנ"ל לייחד קובה"ו ביחודא שלים בב"א.

לא] הזכירו לפניו שהשבוע הוא היאצ"ט של כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנז קלויזנבורג זי"ע (ואמר לנוכחים לספר ממנו סיפורים, וסיפרו הרבה סיפורים), והרה"ג ר' נ"ו שליט"א סיפר שנכנס פעם לכ"ק אדמו"ר הבית ישראל מגור זי"ע ואמר לו שנפשו מושכת אותו להיות חסיד אצל כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג זי"ע, ואמר לו הבית ישראל ע"ז 'בשמים יש רבי', ואמר הנ"ל שאינו יודע מה היתה כוונת הבית ישראל בזה, ופירש לו מו"ר שכוונת הבית ישראל היתה שענין

בנוגע לשידוך עם אחד מחסידי רבינו ז"ל, וענה הרבי לשואלים הלא חסידי ברסלב מדברים עם השי"ת באידיש והרי גם אני נוהג לעשות כן וא"כ הרי זה שידוך מתאים זל"ז [עוד העידו שקרא לרביז"ל בשם נביא ה' (וכמודפס בשיחות קדש), וכן שבבחרותו כשלמד בווארשא נהג להתפלל בקלויז דברסלב, וכן את המודפס בספר שבחו של צדיק בשם חתנו הגר"ב וייס שכשהיה מזכיר את שם רביז"ל היה מתרומם ממושבו (ואמרו ע"ז שכן היה גם כשהזכיר את שם הר"א מליזנסק זי"ע ואת שם זקינו הד"ח זי"ע, ואמרו ע"ז בשמו ביאור להנהגה זו שכשמוזכרים מרגיש כאילו הם נוכחים פה, וצריך בירור באמיתות שמועה זו), וכן את המוזכר בספר הנ"ל שלמד בחברותא עם הרה"ג ר' אפרים גולדשטיין אב"ד לודמיר (התגורר בעיירה קרעשעב הסמוכה לעיר רודניק מקום מושב האדמו"ר) את הספח"ק לקוה"ל למוהרנ"ת - זי"ע ועכ"ל].

הצדיק הוא ענין גבוה שלמעלה מההשגה וא"א להבין ענין הצדיק לפי מראית העין של סתם אדם, ופירש מו"ר עוד ענינים גבוהים שיש בזה (שא"א להעלות כאן על הכתב).

לב] עוד אמר מו"ר שפלא שחלק גדול מאלו שקשורים לביהמ"ד הק' שלנו וכן אלו שעסקו בבנין המקום וכו' יש להם קשר עם כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זי"ע, ואמר שאולי הטעם לזה שהרי כידוע הגה"ק הנ"ל היה גדול בכל חלקי התורה"ק הן בנגלה והן בנסתר, ובכ"ז הגילוי שגילה והפיץ לעולם בפועל היה רק בחלק הנגלה שבתורה"ק ולא בנסתרות דבתורה"ק, וע"כ י"ל שניצוץ מנשמתו הק' השלים זאת בזה שסייע למקום הק' שלנו שעוסקים בהפצת הנגלות והנסתרות דהתורה"ק ביחד.

לג] עוד סיפר שבא אחד מחסידי קלויזנבורג לשאול את רבו

במעודה

"בך יברך ישראל ישימך אלקים כאפרים וכמנשה", שאף שעפ"י ההגיון והשכל הפשוט אמנם ברכה להיות כאבות הק' יותר גבוה, אך בודאי כשאנו מצייתים בפשיטות ובתמימות לדברי יעקב אבינו אין מפסידים כלום בזה.

לה] והוסיף לבאר שי"ל שבהעלמה טמון בברכת "ישימך אלקים כאפרים וכמנשה" כל ברכת האבות הק', שהרי כדברי חז"ל הברכות היו נתונות לאברהם אבינו (בראשית רבה ל"ט, י"א) ומסרם ליצחק אבינו (שם ס"א, ו' ועיין אוה"ח בראשית מ"ה, ט"ז), ויצחק מסרם ליעקב אבינו, והנה הענין של כח הברכה שיש לצדיק הוא ע"י השכינה ששורה אצלו שהיא תכלית כל

לד] הגיעה איזה קבוצה של בחורים מישיבת בעלי תשובה ובקשו ברכה, וברכם מו"ר כל אחד (בהנחת היד בגובה מעל ראשם) בברכת "ישימך אלקים כאפרים וכמנשה", ושאל אחד מן התלמידים מדוע בברכת הבנות זוכות הן להתברך ב"ישימך אלקים כשרה רבקה רחל ולאה" להיות כהאמהות הק', ובנים אינם זוכים להתברך ישימך אלקים כאברהם יצחק ויעקב [ובפרט שהלא בהדיא אי' בחז"ל (תנודכ"א רבה פר' כ"ג) שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי 'אבותי', והרי האבות הק' גבוהים יותר מאפרים ומנשה ואמאי לא נברך שיוזכו להגיע לשלימות דהאבות הק']? וענה מו"ר דבודאי שאין הפסד וחסרון בזה שאנו מקיימים ומצייתים לדברי יעקב אבינו שאמר

אף בהיותם בריאים לקיים בזה את דברי המשנה "ושוב יום אחד לפני מיתתך" (שספח"ק הנ"ל עוסק בעניני ההכנה למעבר לעולם שכולו טוב) וכדאי שגם הוא ינהג כן, ואחרי כמה ימים נסתלק הרה"ח הנ"ל בפתאומיות לבית עולמו כזכור לכל, ויה"ר שתהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

[לז] וביום כתיבת דברים אלו נודע על פטירת אחד ממסתופפי בית מדרשינו לב"ע בנש"ק הבה"ח בערצ'י (ישכר בער בן הרה"צ ר' איתמר שליט"א) לייפער ז"ל ונזכיר כאן לע"נ מה שאמר עליו מו"ר (עוד בחייו בפניו ובפני כמה נוכחים) שיש לו נשמה גבוהה של צדיק שהוצרכה לרדת לעולם לשם איזה תיקון ולפיכך היה רחוק מן החטא, והסביר בזה מו"ר שמח החכמה שלו היה גדול מאוד (כמו שפירש בזה מו"ר את אופן תפילתו כמנהג כמה צדיקים שאכמ"ל) אף שמח הבינה שלו לא היה באותה מדרגה.

[לח] והיום כשנודע על פטירתו הפתאומית אמר מו"ר שהיתה נשמתו טהורה מאד מאד [והזכיר מו"ר איך שדרכו היתה תמיד לגשת אליו ולומר התיבות "אחד יחיד ומיוחד"], והיות שכנראה וידוע לכל אחד שישנם הרבה קטרוגים וסכנות רח"ל על ישראל, שנראה שזהו ג"כ הענין של גזירות החיטוי שכיבתי בבתי הקברות באר"י, שקיבלו ע"ע הצדיקים שבבתי הקברות לקחת ע"ע הגזירות והסכימו שיהללו עצמותיהם הק' כדי לבטל הגזירות מעם ישראל (וכן פירש גם פעם מו"ר כשחיללו ציוני צדיקים בחו"ל), וכדאי' בחו"ל (יבמות ס"ג ע"ב) שבעוון חיים מתים מתחטטים, ועדיין לא נמתקו הדינים עד שהוצרכו גם בכפרה זו דסילוק עוד נשמה טהורה, וכידוע דברי חז"ל שמיתת צדיקים מכפרת כפרה אדומה (עי' ביאורו בתניא באגרת הקודש).

השלימות דהצדיק, והנה כשקבע יעקב אבינו ואמר שנוסח הברכה לדורות יהא בברכת ישימך אלקים כאפרים וכמנשה הרי קבע בזה שבחי' הכח הברכה שיש בידו יהא נתון לישראל כשיברכו את בניהם בברכה זו, והוסיף שכל ישראל כשמברכים כן מקיימים ציווי ושליחות דיעקב אבינו והרי הם בבחי' כמוהו (ובבחי' שלוחו של אדם כמותו), והרי ידוע דברי החרדים (פ"ד אות י"ה ומובא דבריו גם במ"ב ריש הל' נשיאת כפים) לגבי מצות ברכת כהנים שכמו שיש מצוה לכהנים לברך הרי יש לישראל מצוה להתברך, וה"נ י"ל בענינינו שכמו שהאב המברך מקיים דברי יעקב אבינו ונחיה עי"ז כמותו כך גם הבנים המתברכים (שהם ג"כ חלק מהמצוה) מאיר גם עליהם האור דיעקב אע"ה, והרי יעקב הוא בחיר שבאבות וא"כ בהעלמה מקבלים בשעת הברכה הכח להתעלות להיות האבות הק' [אלא דיתכן דהעלימו זאת ולא מברכים להדיא ע"ד מה שפירש מו"ר כמובא בקונ' נשמתין חדתינ פר' נשא בענין תפלת הנה שפעלה על בנה שמואל הנביא ע"ה שיהא צדיק גדול כ"כ דייקא מחמת שהסתירה את בקשתה מהמקטרגים בזה שאמרה שיהא בינוני לא חכם ולא טיפש וכו'].

[לז] והוסיף אח"כ שהמקור לברך הבנים בליל שב"ק בברכה הנ"ל הוא מספח"ק מעבר יבק (שפתי רננות פמ"ג), וסיפר מו"ר בעצמו הסיפור הידוע אצלנו שנכנס לפני תקופה קצרה פעם אחת לשיעור מו"ר בקבלה העסקן המפורסם הרה"ח רי"ר ז"ל (וזה היה הפעם הראשון והאחרון שהגיע לשיעור, והיה זה כמה ימים לפני הסתלקותו הפתאומית), ושאל למו"ר היכן המקור לברך הילדים בליל שבת, וענהו מו"ר מהמעבר יבק הנ"ל, ואמר לו מו"ר שהיה מנהג חסידים ואנשי מעשה בדורות הקודמים ללמוד ספח"ק מעבר יבק

[מ] דיבר בענין מצות אכילת חמין בשב"ק כמובא ברמ"א (סי' רנ"ז ס"ח) שמוצה להטמין בערב שבת כדי שיאכל חמין בשבת כי זהו מכבוד ועונג שבת [והתעורר לדבר מזה ע"י אחד מהתלמידים שהזכיר לפניו את המובא בדרכי חיים ושלום (אות ת"ד) שמנהג השם שלמה ממונקאטש זי"ע היה שלא לומר תורה רק אחר אכילת התבשילין, ואמר טעם בזה כי שמע פ"א בצאנו מאת הרה"ק ר' אהרן מקראקא שהגיד בשם אביו הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע כי דרכו בקודש היה לומר דב"ת לפני המסובין בשעת הסעודה בין מאכל למאכל והיה נמשך בדברי תורתו הרבה עד שנצטננו המאכלים אשר לפנינו, וגילו לו ע"ז מן השמים שמקפידים עליו בזה יען כי עי"ז מניח להצטנן מאכלי שב"ק עכ"ל, ואמר ע"ז מו"ר שאעפ"כ מנהגו בזה כמו שקיבל מכ"ק אדמו"ר מקרעטשניף זי"ע שהיה שר זמירות ואומר דב"ת אף אם לפעמים היו מצטננים המאכלים עי"ז, והיה אומר ע"ז שכשמתפללים ומזמרים בחימיות נשארים המאכלים חמים], והזכיר בזה מו"ר את הלשון המופלא הידוע בזה מבעל המאור בפרק כירה (המובא במ"ב ס"ס רנ"ז) "כל מי שאינו אוכל חמין, צריך בדיקה אחריו אם הוא מין, ואם מת יתעסקו בו עממין, והמזמין לבשל ולהטמין, ולענג את השבת ולהשמין, הוא המאמין, וזוכה לקץ הימין" עכ"ל, ולכא' צ"ב מה כוונת בעל המאור במש"כ שצריך להשמין שלכא' מה הענין בזה.

[מא] וביאר מו"ר בהקדם המעשה (המובא בספר עשר צהצחות מערכת ח' אות כ"ג) מהעמרת צבי זי"ע (ששבת זו היא שבת היאצ"ט שלו) שכשהיה אצלו מחותנו הבני יששכר זי"ע שאלו העמ"צ על

[לט] ובסוף השבוע לפני כניסת שב"ק שוב נסתלק לפתע מעמנו האברך הרה"ג הצדיק החסיד רא"נ (היים אלחנן אליעזר בן הגאון הגדול החסיד ר' נפתלי שליט"א) שהיה בעל קורא לעיתים בבית מדרשינו, ושהיה גומל חסד גדול בגופו לשבורי לב ועסק גם בעזרה להבה"ה הנ"ל (כמו שהזכירו זאת בלוויית הבה"ה הנ"ל), ומו"ר אמר בניחום אבלים שמת בע"ש סימן יפה לו (כדאי בכתובות ק"ג ע"ב), והראה לו הגרנ"נ שליט"א שאי' בילקוט מעם לועז (בראשית מ"ז, ל"א ומקורו מספר חסד לאברהם מעין חמישי נהר ג' בשם הו"ל) שהדר באר"י ומת ונקבר בע"ש ניצול מחיבוט הקבר שהר"ז סימן שהוא יהודי כשר שאינו ראוי לשום עונש (ועי"ש בחסל"א מה שביאר עוד בזה), והוסיף מו"ר שמהבע"ש"ט (בסוף ספר תולדות יעקב יוסף, ובזהר די חקת דף קפ"ב באריכות, והובא בספר בעש"ט עה"ת פרשת בראשית אותיות ע"ט ופ') אי' לפרש שמת בע"ש היינו שמפנה עצמו בכל ע"ש מכל עסקי עוה"ז כאילו מת כדי לעשות הכנה לשבת וזוה ניצול מחיבוט הקבר, ופירש בזה מו"ר דיש לפרש בזה עוד דהמת בע"ש היינו שלוקח ללב בע"ש צער עניי ישראל (ומה שלוקח ללבו הצער נחשב כמת בע"ש דמה לי קטלא פלגא ומה לי קטלא כולא, או שבזה שמשותף עצמו עם העניים שהעני חשוב כמת נקרא גם הוא ככה"י מת), וזה היה דרך הנפטר הגדול הנ"ל שהיה דרכו לדאוג לעניים ולשבורי לב בכל ע"ש ואף בע"ש האחרון שלו שנפטר בו דאג לצרכי ע"ש לעניים, ויה"ר שיתמתקו כל הדינים מעל כל ישראל ויתעורר רוח טהרה וקדושה להשיב את כל ישראל בתשובה שלימה באהבה, ונזכה לבלע המות לנצח ומחה ה"א דמעה מעל כל פנים ולתחיית כל מתי עם ישראל בביאת משיח צדקינו תיכף ומיד ברחמים גדולים וחסדים מגולים, אכ"ר.

החכמה להבין דבר מתוך דבר, וזה שהיא קצרה שמתפשטת לרוחב ולא יורדת בהארה מלמעלה למטה כהחכמה, ולפי"ז ביאר מו"ר שחזינן שענין ההשמנה הוא בבחי' ספי' הבינה, ואמר בזה שכן ידוע גם במציאות שמצוי הרבה שאלו השמנים בגופם יש להם רצון ולב טוב להיטיב ולעשות חסדים לכל אחד משום שאי' (בע"ה שער מטי ולא מטי פ"ב דף ל"א ע"ב) שספי' הבינה קשורה לענין ד'כי חפץ חסד הוא' (וציין מו"ר לעיין בענין זה בספר הצ"צ בליקוטים בענין אורך ועובי).

מג] והנה ענין החמין בשב"ק קשור ג"כ לספי' הבינה, שאור החכמה מתגלה ושורה על האדם כשהוא במצב של מנוחה שבבחי' הקרירות, ואילו ההתפשטות של הבינה זהו בבחי' החמימות והתלהטות (שמעיינים ומתאמצים להבין דבר מתוך דבר וזהו בא אש וחמימות), והנה שבת קודש כידוע מסוגל להשגת אור החכמה (שנקראת החכמה 'קודש' שהיא אור הק' העליון הבאה מלמעלה), וע"ז קמ"ל שא"א להשיג את אור החכמה לבד ללא לבושי הבינה וע"כ יש מצוה בסעודת שב"ק לאכול מאכלים חמים ושמנים (ששתי הבחי' הנ"ל דחמים ושמנים מורים על לבושי הבינה כנ"ל) להורות הצורך להלביש את לבושי הבינה מעל אור החכמה, וזהו ג"כ עומק סיום דברי בעל המאור שעיי"ז יזכה לקץ הימין, שיזכה ע"י שמירת לבושי הבינה להשגת אור החכמה שהוא בקו הימין כידוע.

מד] ואמנם סיים בזה שמי שנצטננו מאכלי שב"ק שלו יכול לקיים מצות אכילת חמין בשבת גם ע"י שתיית כוס תה חם, וסיפר ע"ז בדרך אגב מעשה מהפני מנחם זצ"ל שכשהיה אצל דודו שליט"א ושאל אותו מה רוצה לשתות אמר שיביא לו מים חמים, ואמר שאבא שלו האמרי אמת היה אומר בנוגע לשתית כוס תה חם

המדפיסים שציירו בתחילת החומשים ציורים של משרע"ה ואהרן הכהן, וציירו שם את משה רבינו כשהוא גבוה ודק, ואת אהרן הכהן ציירו כשהוא נמוך ועבה, ומאי טעמא ציירו כן, וענה ע"ז הבנ"י שאמנם משרע"ה היה גבוה כדאי' להדיא בחז"ל (כרכות נ"ד ע"ב) שהיה גבוה י' אמה, אך באהרן הכהן מצינו (ספרי במדבר פסקא ס') שעשה ג' מעלות להדליק את המנורה שהיתה גבוהה רק ח"י טפחים (מנחות כ"ח ע"ב) וע"כ סברו המדפיסים הנ"ל ללמוד מזה שהיה אהרן הכהן נמוך (אף שבאמת היה גוה"כ אף לכהן גבוה שצריך בכ"ז לעלות על ג' מעלות), ומכיון שאי' בחז"ל (תוספתא כריתות פ"ד הט"ז והובא ברש"י שמות ו' כ"ו) שמושה ואהרן שקולים הם כאחד הבינו מזה המדפיסים הנ"ל שהיה משקל גופם דמשה ואהרן שווה זל"ז, וע"כ ציירו את משרע"ה דק ואת אהרן הכהן עבה, והעולם שהיו נוכחים שם כששמעו את דברי הבנ"י צחקו מאוד, ואמר העט"צ שלא ישחקו שמחותנו הק' גילה בזה רזין דאורייתא עכד"ק.

מב] ולהבין דברי חכמים וחידותם הרי ההסבר הפנימי בזה הוא עפ"י הידוע שמשרע"ה הוא בבחי' יסוד אבא – חכמה, שנקראת בלשון הקבלה שהיא דקה וארוכה, וכדרך אור החכמה שהיא ברק המבריק המאיר מלמעלה למטה (שהחכמה היא אור דק בבחי' עצם ההארה העליונה שמעל לבושי השכלת הבינה שמתלבשים עליה, והיא אור ארוך שירדה והשתלשלה מלמעלה להאיר למטה), ואהרן הכהן ע"ה שהיה בבחי' המפרש לעם את דברי משרע"ה הוא בבחי' יסוד דאימא – בינה, שנקראת עבה וקצרה שמפרשת ומסבירה את אור החכמה (שהבינה מוסיפה על נקודת אור ההברקה של החכמה תוספות של לבושים שכליים בהתפשטות לרוחב מנקודת

מזן] והנה באמת כשעובר על האדם איזה קושי וצרה ברוחניות או בגשמיות, והרי הוא מחזק את עצמו ולא נותן לעצמו להישבר וליפול מהקושי, אלא משתדל בכל יכולתו להחזיק מעמד ולהתחזק ולחזק את נפשו ונשמתו במצב הקשה שלו, הרי בזה מתעלה הוא מאד מאוד הרבה יותר מעבודה"י בזמן שמצליח לו העבודה בקלות ובנחת ובבחי' הענין דבמקום שבע"ת עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד, אלא שיש סוד שאסור לגלות הענין הזה להדיא אלא רק באופן של רמז, שז"ס פרה אדומה שבבחי' לטמא טהורים ומטהר טמאים, שבבחי' שאסור לומר לאדם לפני שעובר ח"ו עבירה שאם יעשה עבירה ויחזור בתשובה יהא יותר גדול מצדיק, שיכול לגרום לו להוריד החלישות מפחד החטא, שאם היו יודעים בנ"א גדול מעלת התשובה שהר"ז כ"כ גדול יכול להביא ח"ו לקלות ביראת חטא (וכדאי' מעי"ז בברית מנוחה), שזה בחי' לטמא טהורים, ורק אחר שנטמא ח"ו מותר ומצוה רבה לחזק אותו שאחרי שיחזור בתשובה יהא יותר גדול אף מצדיק גמור.

מזן] ועפ"ז מובן שמזכירים כאן ברמז הענין שנתה ותהילים אינם מוזיקים שמוזה מובן שמיירי על תה ותהילים כשהם לחיזוק אחר הנפילה שיש בזה הו"א שהם מוזיקים (שיסמכו לכתחילה עליהם שלא להיזהר כ"כ לבל יפול בחטא רח"ל היות שיודעים שיש אופן אח"כ להתחזק אחרי הנפילה), ועי"ז מרמזים שנתה ותהילים (שהדרך להשתמש בהם לחיזוק במצבים הקשים כנ"ל) אינם מוזיקים, ובאמת הרי הם מועילים מאוד כנ"ל שהחיזוק והתשובה שאחרי הנפילה מועיל מאוד מאוד (אלא שא"א לגלות זאת להדיא כנ"ל), וזהו הביאור בסיום המימרא הנ"ל "ובתנאי שיהיו חמין" דהיינו שיעשה החיזוק והתשובה בחמימות

שהעולם אומרים ש"תה ותהילים אינם מוזיקים ובתנאי שיהיו חמין".

מזן] ואחד מהתלמידים הקשה למו"ר מה הפירוש בדברים הנ"ל שלכאז' אינם מובנים, (א) איך משוים בחדא מחתא את שתיית תה לאמירת תהילים הק' והנזרא, (ב) ובכלל מה ההו"א שנתה ותהילים יזיקו שצריך להדגיש ע"ז שהם אינם מוזיקים, (ג) ובפרט שמשמע שאם אינם חמין הרי הם מוזיקים והרי אי"ז נכון, שנתה קר אינו מוזיק, וגם על תהילים ידוע מה שאמר רבינו ז"ל שיש להכיר טובה להרה"ק ר' רפאל מברשיד תלמיד הרה"ק מוהר"פ קאריצער זי"ע שהכניס בעולם את ריבוי אמירת תהילים אפי' בקרירות, וחזינן שהוא דבר טוב לומר תהילים אפי' כשהם קרים, וממאמר הנ"ל נראה שזה יכול להזיק (והפציר התלמיד הנ"ל במו"ר שיפרש העומק במאמר התמוה הנ"ל).

מזן] ופתח מו"ר וביאר דברי חכמים וחידותם הנ"ל, דהנה הדרך ליתן כוס תה לאדם החלוש מאיזה קושי שעובר עליו וכשרוצים לחזק נפשו הרי הדרך שמישיבים נפשו בכוס תה הם [ואמר מו"ר בשם הרה"ק מפשווארסק שמקובל בידו שמשקה התה הוא משקה מג"ע וע"כ משקה התה משיב הנפש], וכן היה מקובל בכל הדורות לחיזוק הנשמה והנפש מכל הצרות ברו"ג שעוברות על האדם בעוה"ז, ע"י אמירת תהילים שבהם חיזק דהע"ה את נשמתו ונפשו הק' מכל הצרות הקשות שעברו עליו בעוה"ז, ופתח הדרך הזה לכל נשמות ישראל שדהע"ה היה נשמה כללית, שהמלך לבו הוא לב העם (רמב"ם הלכות מלכים פ"ג ה"ז) וכידוע דברי חז"ל (פסחים קי"ז ע"א) שדהע"ה אמר התהילים ברוה"ק עבור כל ישראל, שכולם יוכלו לשפוך לבם ולחזק נפשם ונשמתם באמירת התהילים הק'.

כדבעי, שהחמין מרמזים על התשובה בבחי' החמימות של אש הבינה שממנה באה התשובה הראויה, וחיוזוק ותשובה שבבחי' קרירות אין בה תיקון הראוי להפוך הירידה לתכלית העליה, ורק בתה ותחלים חמים היינו בחיוזוק ושפיכת הלב בתשובה בחמימות מעומק הלב יש המעלה הנ"ל בבחי' לטהר טמאים.

מנא] עור הקשה לפניו אחד מהתלמידים שלכאן לשון הרמ"א בס' רנ"ז אינו מובן, שהנה הבעל המאור כתב "שכל מי שאינו אוכל חמין צריך בדיקה אחריו אם הוא מין", והיינו שהצדוקים אסרו לאכול חמין בשבת שפירשו כן הלאו ד"לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" שאין להשאיר אש דולקת בשבת, וע"כ יש לבדוק על מי שאינו אוכל חמין האם טעמו משום שאינו אוהב החמין או שח"ו הרי הוא סובר כדעת חמינים רח"ל, אך לשון הרמ"א בזה הוא תמוה שכתב (ס' רנ"ז סוף ס"ח) "וכל מי שאינו מאמין בדברי החכמים ואוסר אכילת חמין בשבת חיישינן שמא אפיקורס הוא" ומוקור לשון הרמ"א מהכל בו (ס' ל"א) שהוא כבר שינה לשון המאור (אף שמעתיק דבריו בשם בעל המאור וז"ל "כתב הר"ז ז"ל תקנת רז"ל היא לענג שבת בחמין וכל שאינו מאמין ואוסר החמין צריך בדיקה אחריו אם הוא מין" עכ"ל), ולשון זה דהרמ"א הרי הוא תמוה שהרי מי שאינו מאמין בדברי החכמים ואוסר אכילת חמין בשבת הרי הוא בודאי אפיקורס שכופר בחז"ל כדאי' ברמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ח) שהכופר בפי' התושבע"פ שנתפרשה לנו ע"י חז"ל הוי אפיקורס, ומהו "חיישינן שמא אפיקורס הוא".

נ] וצידד מו"ר ליישב לשון הרמ"א התמוה בדוחק, ואמר שזה נידון באחרונים מדוע א"א לאמוראים לחלוק על

התנאים וכן א"א לראשונים לחלוק על הש"ס, וכבר הקשה זאת הכס"מ בריש פ"ג מהל' ממרים ותי' שביום חתימת המשנה קיימו וקיבלו שדורות האחרונים לא יחלקו על דורות הראשונים, ותמה בזה הגאון ר"א וסרמן זי"ע (בקונטרס דברי סופרים סי' ב' אות ו') מה טיבה של קבלה זו ומה כוחה יפה, ומבאר שם הגר"א וסרמן עפ"י מש"כ בהקדמת הרמב"ם ליד החזקה שדברי הש"ס חייבים כל ישראל ללכת בהם הואיל שהסכימו עליהם כל ישראל, והם כל חכמי ישראל או רובם ששמעו הקבלה דור אחר דור עד משרע"ה, ומסביר בזה שהרמב"ם לשיטתו הידועה (הלכות סנהדרין פ"ד ה"א) שכל חכמי ישראל שמסכימים יכולים לחדש הסמיכה דהסנהדרין, וה"נ מכיון שהכרעת הש"ס היא ע"י כל או רוב חכמי ישראל הרי כל דין שבש"ס כיוצא מפי הסנהדרין שהחולק עליהם הוי זקן ממרא [ועיי"ש שרוב חכמי ישראל אלים יותר מהסנהדרין, שבסנהדרין יש גזוז"כ דדין זקן ממרא להחולק עליהם הוא רק כשהם נמצאים במקומם בלשכת הגזית, וברוב חכמי ישראל אין הגבלה זו].

נא] ובאמת ידוע שהחזו"א בקובץ ענינים חלק בתוקף על דברי הגר"א וסרמן האלו, שלשיטתו יוצא שבעצם יכול אמורא לחלוק על תנא אלא שכל דיני המשנה נקבעו ע"י רוב חכמי ישראל שדינם כסנהדרין וע"כ אין אמורא אחד יכול לחלוק על משנה (וכ"כ באמת להדיא הגר"א וסרמן בקוב"ש כ"ב אות תרל"ג בשם רבו הגר"ח הלוי מבריסק וצ"ל דבאמת גם אמורא יכול לחלוק על תנא וכו', ומפרש בזה דברי הגמ' בגיטין דף מ"ב דרבא חולק על מימרא דתנא, וכ"כ ברמב"ן ובשיטמ"ק בשם רבינו יונה בכ"ב דף קל"א דרק על מה שנשנה במשנה או בברייתא אין חולקים האמוראים וכו',

קכ"ו עמ' שכ"ג) מה שהאריך מו"ר בדברי הראב"ד (הלכות תשובה פ"ג ה"ז) שהטועה באחד מעיקרי האמונה מחמת האגדות המשבשות דעתו אין נחשב לאפיקורס, ועיי"ש שי"ל שגם הרמב"ם מודה לדברי הראב"ד כשטעותו מחמת האגדות ששיבשו דעתו עיי"ש].

[נג] ושוב אח"כ אמר מו"ר שנראה

שהתירוץ האמיתי על קושיא הנ"ל הוא עפ"י דברי החזו"א (הל' שחיטה סי' ב' עמוד ח') שהאריך החזו"א להוכיח מהגמ' (חולין ד' ע"א) שאי' שם שכותי דינו בישראל לענין שחיטה אעפ"י שאינו מאמין בדברי חז"ל (וכן מוכיח מגמ' יומא י"ט ע"ב ומהריטב"א חולין קל"ב ע"ב עיי"ש בחזו"א) שהכופר בדברי חז"ל ומאמין בתורה שבכתב אין דינו כמומר לכל התורה כולה אלא כמומר לדבר אחד דקיי"ל בזה דשחיטתו כשרה מדא" (לכו"ע, ומדרכנן נחלקו הפוסקים), ומקבלין ממנו קרבן, ותפילין ומזוזות שכותב כשרים מדא" (ורק מדרכנן פסלו סת"ם שכותב), והרי הוא בר עבודה בביהמ"ק וכו' עיי"ש, ותמה החזו"א שם על תשובת הרשב"א (שבכ"י יו"ד סי' קי"ט) שכתב שכופר בתושבע"פ דינו כמומר לכל התורה כולה, ומיישב החזו"א שכוונת הרשב"א למי "שאינו מאמין בחיים של הישראלי הקבועים עפ"י חז"ל עפ"י התורה והמצוה ובכלל כפירה זו כפירה בתורה, ואינו ענין לכותים שהיו מדקדקים לשמור את הכתוב" עכ"ל החזו"א, ולהחזו"א הנ"ל אתי שפיר לשון הכל בו (מקור הרמ"א) כפשוטה, שמי שאינו מאמין בדברי חכמים ואוסר אכילת חמין בשבת צריכים בדיקה אחריו אם הוא מין, שבוה בעצמו אינו מין (אלא רק מומר לדבר אחד) אלא שכיון שהורעה חזקתו מחזקת כל ישראל הכשר הרי יש לחוש עליו שהוא מין גמור וצריך בדיקה אחריו ע"ז,

וזהו לשיטתו בדברי סופרים הנ"ל, והחזו"א כותב ע"ז שהדברים אסור לשומעין ומאריך בזה בקושיות, ומסיק החזו"א ומפרש דברי חכמ"מ שדור שאחרי המשנה ראו את מיעוט הלככות נגד חכמי המשנה וידעו לבטח שא"א שישנו הם האמת מה שלא השיג אחד מן התנאים וע"כ לא היו רשאים לחלוק וכו' עיי"ש.

[נד] והנה לשיטת הגר"א וסרמן הנ"ל הרי

יוצא שהחולק על הש"ס דינו כזקן ממרא החולק על הסנהדרין, ולכא"ל לשיטתו האיסור רק בחולק במזיד על חז"ל, וא"כ י"ל שהרמ"א מירי בכח"ג שאדם זה אף שיודע בגדלות חז"ל ומאמין בהם בכללות, בכ"ז הרי הוא טועה וסובר שמותר לחוש להחמיר ע"ע ולאסור במה שהתירו חז"ל, ומש"כ הרמ"א ואינו מאמין בדברי החכמים ואוסר וכו' היינו כמו שרגילים היום לומר "שאינו לו אימון" היינו שאין סומך לגמרי על דעתם וסובר שמותר להחמיר ע"ע יותר מדברי חז"ל, ואינו יודע דברי הגר"א וסרמן הנ"ל שהכרעת הש"ס הוי כהכרעת הסנהדרין וממילא בכח"ג שהוא טועה בשוגג ואינו ממרה במזיד נגד חז"ל אינו אפיקורס היות שסובר אדם זה בטעות שמותר לחלוק על חז"ל, וכמו שיש שיטות שמותר לחלוק בפי' המקרא כשאין משנה משמעות ההלכה [עיי' באוה"ח חק' בראשית א' א' (ג), מ"ז ח', ויקרא י"ד ל"ה, כ"ו ג' (ה)] כך סובר שגם בהלכה מותר לחוש לחומרא, והוסיף אח"כ שאולי מכיון שיש לכל יהודי שומר תומ"צ חזקת כשרות (שאנו רואים שחז"ל מאכילת חמין הרי הוא שומר כל התומ"צ כדיני חז"ל) הרי יש לתלות שכוונתו במה שאינו מאמין היא כנ"ל, אלא שצריכים בדיקה אחריו שאולי באמת הרי אינו מאמין כפשוטו, שבוה הרי הוא מין [ועיי' בספר שארית יעקב עמ"ס מגילה (סי'

נה] ופירש את המשך דברי רביז"ל שם ש"על ידי שנתחברו ונתקשרו החי"ת (בחי' החכמה הנ"ל) והנו"ן (בחי' המלכות כנ"ל) ונעשה בחי' "החן", עיי"ז נעשה בחי' תי"ו שהוא לשון חקיקה ורשימה כמש"כ 'והתוית תי"ו', כי על ידי החן נחקק ונרשם מקום בלב המתבקש לקבל הבקשה, כי על ידי החן נתקבלו דבריו, נמצא שבחי' ה"חן" חקק מקום בלב זה שמבקשים ממנו כדי שיכנסו דבריו בלבו ויקבל בקשתו והחקיקה ורשימה זה בחי' תי"ו כנ"ל" וכו', ופירש מו"ר בזה שבאמת אות ת' מרמזת תמיד על ספירת המלכות (כידוע שהיא האות האחרונה שבכל האותיות), אך אחרי שזוכים לתיקון החכמה ולהסתכל בשכל של כל דבר זוכים לעלות אל שורש העליון דהמלכות, שהוא בחי' המלכות הגנוזה ברדל"א (שיתכן שהיא ג"כ קשורה לענין ת' עלמין דכסופין ואכמ"ל), דהיינו שעיי"ז שזוכים ליחודים דהחכמה הנ"ל ומסתכלים בשכל של כל דבר וכו' זוכים אח"כ לעלות לדרגה יותר גבוהה ולזכות ליחודים שבבחי' יחודים דעצמות אלקות, שעיי"ז זוכים לבחי' העליונה "לאשתאבא בגופא דמלכא", וזהו ענין התי"ו הנ"ל שנעשה כביכול רשימה ומקום אצל השי"ת שנחקק ונרשם האדם כביכול בלב העליון עד שזוכה לאשתאבא בגופא דמלכא, והיינו שזוכה להתכלל בשורש העליון דספי' המלכות כנ"ל, ויה"ר שיהי חלקינו עם הזוכים להרבות בתפלות ובקשות להשי"ת בכל השי"ת עד שנזכה להסתכל בשכל של כל דבר ולעשות בכל דבר יחודים קדושים ולייחד את השי"ת בכל דבר ולגלות מלכותו ית' בכל העולמות אכ"ר.

נו] וקושר כל ענין הגבוה והעליון הזה לפר' השבוע (עפ"י יסוד דברי הרה"ק העטרת צבי זי"ע), שהנה אנן קיי"ל שיש להקדים נתינת המים חיים לפני נתינת

ומש"כ הרמ"א "היישינן שמא אפיקורם" זהו כנראה מחמת הצנזורה שהחליפה תיבת מין לתיבת אפיקורם (דהלא אפיקורם הוי כל מי שאינו מאמין בתושבע"פ כנ"ל מהרמב"ם, אלא שאפיקורם זה דינו כמומר לדבר אחד אם שומר הכתוב כהלכתו וכנ"ל, אלא צ"ל דהיישינן שמא מין הוא, דהיינו שהיישינן שהוא מומר לכל התורה כנ"ל).

עניני הפרשה

נד] דיבר בארוכה אודות תורה א' בלקו"מ "כי איש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל שבכל דבר ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר, כדי שיאיר לו השכל שיש בכל דבר להתקרב להשי"ת ע"י אותו הדבר, כי השכל הוא אור גדול ומאיר לו בכל דרכיו", ופירש שהכוונה בזה הוא לזכות לעשות יחודים קדושים של שמות הק' בכל דבר שבעולם, שע"ז ממשיך רביז"ל ש"מחמת שאור השכל גדול מאד" היינו שזה דרגה גבוהה ועליונה לזכות שיוכלו לעשות יחודים בכל דבר "א"א לזכות אליו כי אם ע"י בחי' נו"ן שהוא בחי' מלכות כמש"כ 'לפני שמש ינון שמו' ופרש"י לשון מלכות", ופירש שהכוונה שרק ע"י שיתרגל האדם בריבוי תפילות ובקשות להשי"ת בכל הזמן שיכול בדיבור ובמחשבה, שעל ידי התפילות נהיה האדם כידוע מרכבה לספי' המלכות דלית לה מגרמה כלום (בבחי' "ואני תפלה" שאמר דהע"ה מלך ישראל), ובזה עושה עצמו כלי מוכשר שיכול לעלות אל ספי' החכמה ויוכל להסתכל בהיחודים ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר, ובבחי' "בזאת" (ספי' המלכות שנקראת 'זאת', בבחי' ריבוי התפלה להשי"ת) יבא אחרון אל הקודש" (ספי' החכמה שנקראת 'קודש' לפתח לעצמו את בחי' הראיה הרוחנית של אור השכל הגדול מאוד הנ"ל הנרמזת בתיבת 'אחרון'—נראה).

בהתקשרות לדרגה זו שהיא מע"ג המים דהחכמה.

נח] ואמנם בכ"ז התורה שמלמדת הוראה בכל דבר לכל אחד לא כתבה

להדיא דבר זה (שדרגה זו דלאשתאבא בגופא דמלכא במלכות העליון הגנוז ברדל"א היא דרגה דמשרע"ה, ובנ"י מקבלים קשר לבחי' זו רק בבחי' התקשרות למשרע"ה, כנ"ל שבכל הפרות היו מערבים מאפר דמשרע"ה) אלא פשט משמעות הפסוק הוא להקדים נתינת האפר ולשים המים עליו, משום שבעבודת כל בנ"י הרי עיקר המהרה שלהם היא להרבות בתפלות ובקשות להשי"ת (שזה בחי' המלכות למטה) ולהגיע עי"ז להסתכל בשכל של כל דבר, שזה מרומז במשמעות לשון הפסוק ליתן האפר (להרבות בתפלות) ועי"ז לשים המים (להגיע עי"ז לחכמה להסתכל בשכל של כל דבר), ופירש גם את סברת ר"ש שסובר שבדיעבד כשר אפי' אם הקדים האפר והמים הניה עליו, שאלכא דאמת מתחיל הכל במלכות שלמטה, ששיטת ראב"י היא שהיות שאלכא דאמת הכל תלוי ומתחיל במלכות שלמטה מהמים, היינו בבחי' התפלות וכנ"ל, הרי אף שהתכלית להגיע אל המלכות שמעל המים כנ"ל, מ"מ בדיעבד כשר גם באופן שקדם האפר שהוא השורש והתחלה של הכל.

נט] אמר בשם אחד מהמפרשים שמקשה על הלשון "פרה אדומה תמימה",

שהרי לכא' הצבע של הפרה הוא דבר יותר חיצוני מאשר שלימות גוף אברי הפרה, וא"כ הו"ל לכתוב להיפך פרה תמימה אדומה. ומתריץ שם שבמצוה זו דפרה אדומה הוי האדמומית עצם המצוה, והתמימות נחשבת לעומתה כפרט יותר חיצוני. ועפ"ז אמר מו"ר שיש לפרש הסמיכות והקשר של דרשת חז"ל על המשך הפסוק ד"זאת התורה אדם כי ימות באהל", דדרשו חז"ל (שבת פ"ג ע"ב) דאין

האפר וכשיטת רבנן (מוטה ט"ז ע"ב) דאם הקדים נתינת האפר לפני המים הר"ז פסול, ולכא' כבר הקשה בזה התוס' (יומא מ"ג ע"א ד"ה הכל כשרין לקדש) שאי"ז מתאים לפי פשטות לשון הפסוק ד"ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת ונתן עליו מים חיים", ומתריץ התוס' דעליו היינו בשבילו שמניחים המים חיים בכלי בשביל שישימו אח"כ בתוכם העפר (ועיין בתו"ט תמורה פ"א מ"ה שתמה על תוס' שתי' תירוץ אחר מדברי הגמ' שמתרצת תי' אחר על קושיא זו), ולכא' עדיין צ"ב מדוע כתבה התורה"ק לשון הנ"ל שמשמע ממנו שיש ליתן האפר קודם.

נז] וביאר מו"ר (עפ"י פנימיות הנ"ל) שהנה המים חיים מרמזים על ענין

החכמה (היהודים הק' הנ"ל), וענין אפר הפרה מרמז על ענין המלכות וכידוע מהאריז"ל, והנה ידוע מש"כ רש"י בפרשתנו שלעולם נקראת פרה אדומה ע"ש פרה שעשה משה במדבר, ומבאר הכונה בזה בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' פ"א) עפ"י מה דאי' במדרש (במדבר רבה י"ט, ו') שכל אפר הפרות כלה ושל משה לעולם קיימת, ובכל אפר הפרות ששרפו במשך הדורות היו מערבים מאפר פרתו של משרע"ה, וההסבר הפנימי בזה שמשרע"ה זכה לשלימות עליית ותיקון המלכות, שזכה משרע"ה ליהודים הק' הגבוהים הנ"ל דלאשתאבא בגופא דמלכא, שהוא הענין של גילוי שורש המלכות הגנוזה ברדל"א, וע"כ עיקר הפרה אדומה קרויה ע"ש משרע"ה, וע"כ קיי"ל שהאפר צריך להינתן על גבי המים, שזה מרמז שתכלית המהרה היא להגיע אל שורש המלכות שהיא מעל המים, היינו להתקשר אל המלכות הגנוזה ברדל"א שהיא מע"ג המים דהחכמה, וכך נעשה האפר פרה ע"י משרע"ה שזכה לזה, וכל הפרות והמהרות נעשות

התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ולכא' מה השייכות לדרש זה בענין פרה אדומה דייקא, אלא דילפינן דכמו דפרה אדומה נהיה האדמימות חלק מעצם הפרה כך צריך שתהא התורה עצם החיים, שללא התורה הרי הוא כמת, וזה "שממית עצמו עליה" שמתאחד כ"כ עם התורה"ק עד שכל עצם החיים שלו זהו התורה"ק ומכיר האמת שמבלעדי התורה"ק אין שום חיים.

[ס] דיבר בענין הציווי של השי"ת למשרע"ה "ודברתם אל הסלע"
שנסתלק משה רבינו ולא זכה ליכנס לאר"י כשעבר על ציווי זה והכה הסלע במעשה ולא בדיבור, והנה כידוע מהשכר והעונש של המצוה אפשר ללמוד ממנו מהות המצוה (בבחי" "שכר מצוה מצוה"), וכיון שהעונש על מה שעבר על ציווי זה היה עונש כללי לכל ישראל, וכידוע מספה"ק שכל התיקון השלם של כל כלל ישראל היה תלוי בכניסת משרע"ה לאר"י, הרי מובן מזה שגם ציווי זה ד'ודברתם אל הסלע' הוא ציווי כללי הנוגע לכל כלליות עבודה"י של כל בני בכל הדורות.

[סא] ופירש בזה בדרך רמז בעבודה"י עפ"י המובא (דברי סופרים
לר"צ מלובלין אות כ"א) שעיקר הבחירה של האדם הוא בענין נקודת כח הרצון שלו, שצריך לטהר תמיד הלב שיבחר לרצות רק בטוב האמיתי בקירבת השי"ת ודבקותו בתורתו ומצוותיו הק' וכו' ולנקות תמיד את הלב והמח משאר תשוקות ורצונות של הבלי גשמיות עוה"ז שמכנים היצה"ר ללבו ולמוחו, וז"ל שם: "כי השי"ת הוא הפועל באמת, ואין לאדם אלא הרצון וכח הבחירה שלו, שהוא בוחר וחפץ במעשה זו וכו', אבל גמר המעשה הוא מהשי"ת" עיי"ש בארוכה (וכן נראה כוונת רביז"ל בשיחות הר"ן אות נ"א וז"ל:

"ולעבוד ה' איני יודע מי הוא שיוכל לומר שיעבד את ה' לפי גדלת הבורא יתברך מי שיודע מעט מגדלתו יתברך איני יודע איך יכול לומר שיעבד אותו יתברך ושום מלאך ושרף אינו יכול להתפאר על זאת שיוכל לעבד אותו יתברך רק העקר הוא הרצון להיות רצונו חזק ותקיף תמיד להתקרב אליו יתברך ואף על פי שהכל הפצים ורוצים לעבדו אף על פי כן אין כל הרצונות שוין ויש חלוקים רבים ברצון אפילו באדם אחד בעצמו בכל עת ובכל רגע יש חלוקים גדולים בין הרצונות והכלל, שעקר הוא הרצון והכסופין שיהיה כוסף תמיד אליו יתברך ובתוך כך מתפללין ולומדין ועושין מצוות", והדרך לזה היא כדאי' מרביז"ל בלקו"מ (ה"א תורה ל"א) שיש להוציא הכסופין הטובים של נשמתו דוקא בפיו כי ע"י הרצון שהוא הכיסופין נעשה הנפש בכח, ואז נעשה בקשתו ורצונו בכח, בחינת "רצון יראוי יעשה" ואח"כ "ואת שועתם", שמדברים בפיהם ההשתוקקות והרצון והכסופין שלהם עי"ז ישמע וישיעם, כי ע"י הדיבור נגמר הנפש ויוצא מן הכח אל הפועל ואזי נצטיירו האותיות ונעשים כלי לקבל טוב ונתמלא בקשתו בפועל (עיי"ש בארוכה).

[סב] והנה בבחי' זו שעיקר בחירת האדם בגילוי הרצון בקדושה בהוצאתם בפיו הרי אי' ממוהרנ"ת זי"ע (הל' ערב הלכה ג') שאין לך דבר העומד בפני הרצון, דהיינו שאין שום דבר שיכול למנוע ולעכב את האדם מלרצות רצונות קדושים, שאף שלקיים את התומ"צ בפועל בשלימות שייך שיהיה ע"ז מניעות ועיכובים שונים, אך אין דבר שיכול למנוע ולעכב את האדם מלהתחזק בנקודת הרצונות דקדושה וכו', ובה מובן שהשי"ת אמר למשרע"ה "ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו" שמרומז בזה שמשרע"ה היה צריך ללמוד לבני" את הדרך איך לעשות את התיקון

כאילו עליהם לכבוש ולנצח את היצה"ר בכח הבחירה שלהם למעשה שמוזה שורש כל הנפילות וע"כ לא יכולים בני הנכנסים לאר"י לעמוד כראוי במלחמה נגד היצה"ר ולא יחזיקו מעמד נגד כל המניעות והעיכובים וממילא לא היה יכול משרע"ה להיכנס לאר"י לגמור איתם את תיקון השלם נולפ"ז יוצא שפגם דמי מריבה גרם לבני"ה לחזור ולפול באותה טעות של דור המרגלים שנפלו בדעתם כשראו הענקים שבאר"י שמבאר בזה הח"ח (שמירת הלשון פר' בשלה) שהיה נדמה להם שהתפקיד של בני"ה לנצח אותם בכח הזכויות שלהם, ושיערו המרגלים שאין לבני"ה כ"כ הרבה זכויות להיות ראויים לנס כזה גדול לנצח כאלו ענקים, והאמת היא כדברי יהושע וכלב ש"אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת וגו', שמרומז בזה שהעיקר שיהא אצלנו חפץ ה', היינו שהחפץ והרצון שבנו הוא החפץ של ה' שבוה עיקר הבחירה שלנו, ואז כשאנו חפצים ברצוננו ובוחרים ברצון ה' בזה עשינו כבר העיקר מה שמוטל עלינו, ואז נזכה שיגמור ה' בעדנו לטובה, וע"י הכאת משרע"ה בסלע נתעורר שוב אצל דור באי הארץ בחי' הטעות הזאת שע"כ לא היה יכול משרע"ה להיכנס איתם לאר"י לגמור איתם התיקון השלם, ובזה מתורץ מה שהקשו הרבה מפרשים (רמב"ן, אור"ח, כלי יקר ועוד) על דברי משרע"ה בפר' דברים "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם" שתולה משרע"ה את אי כניסתו לאר"י שהוא בגלל חטא המרגלים, שזה תמוה, ולהנ"ל א"ש שלולא המרגלים שקדמו להכניס טעות זאת בכלל ישראל לא היה חזרת ומתעוררת טעות זו בכלל ישראל בהכאה דמשרע"ה, ורק ע"י פגם המרגלים מקודם נתעוררה בקל שוב טעות זו בכלל ישראל בהכאה דמשרע"ה כנ"ל.

דלעת"ל, שהוא להוציא מהבאר, שמרמוז על הלב, את מי החכמה, שהם המים עמוקים עצה בלב איש בבחי' "ההופכי הצור אגם מים חלמיש למעייני מים", שזהו בדרך גילוי הרצונות הנעלמים של נשמתם בדיבור הפה שלהם, שע"ז יזכו בני"ה להוציא כל הטוב הגנוז שבהם מן הכח אל הפועל (ויתקיים בהם "והסירותי את לב האבן מבשרכם"), ובדרך זה לא יתכן שום מניעה ועיכוב על התיקון השלם וכנ"ל שאין לך דבר העומד בפני הרצון, שאף אם היצה"ר מתגבר להכשיל אותם משמירת התומ"צ בפועל הרי יכולים מזה גופא להתחזק יותר להגביר כח הרצון ולהוציא הרצונות הטובים שלהם בפה ביתר שאת וכדברי רבינו"ל (ח"א תורה ס"ו) שהמניעות הם להגביר החשק וכשנכשלים בבחי' קיום התומ"צ במעשה יכולים מזה מזה גופא להגביר יותר את החשק והרצון ולעשות מהנפילות בעצמו תיקון, שע"י הכרתם חולשתם על ידי הנפילות תתחזק ההכרה שלהם בצורך בסיוע מלעילא, וע"ז יתחזקו יותר ברצון וכסופין לה' ובבקשות ותפילות לסיוע מלעילא שיעזרם השי"ת נגד היצה"ר וע"ז היו מתקנים כל נפילה וירידה.

פג' והנה כ"ז שייך כשהאדם יודע ומכיר את האמת שזהו גופא עיקר הבחירה שלו להגביר הרצונות דקדושה ולהוציא אותם תמיד בפיו, שבדרך זו הרי תמיד יכול להפוך הכל לטובה שהתפלה והאמונה משלימות ומתקנות הכל, אך כשנדמה לאדם שעיקר נקודת בחירתו היא בעצם קיום המעשים הטובים ושמירה מכל רע הרי בזה בודאי כשרואה ריבוי מניעות ועיכובים לקיים רצון ה' למעשה כראוי נופל בדעתו ונחלש מריבוי המונעים והמעכבים, וכשהכה משרע"ה את הסלע במעשה השפיע זאת על בני"ה שנהיה אצלם הדמיון

בקדושה רבא

בשירת הבאר, שבזה שבנ"י שרים ומוזדים על הבאר ונדבקים ביתר שאת בשכינה הק' ומתחזקים בכח האמונה הק' ובכח התפלה הק' ומוזדים ושרים להשי"ת שעדיין אנו מאמינים בהשי"ת ומתפללים אליו, יכולה השכינה לתקן אף את ההסתרה הגדולה ביותר של שער הנ' ולגלות הרהמים הפשוטים אין קץ אכ"ר.

סד] דיבר בקצרה בשם הרה"ק ר"א הלוי מסטראשלע זי"ע שלא מוזכר שם ה' ושמו של משרע"ה בשירת הבאר, וביאר זאת באופן דלמעליותא שזהו גופא כח השכינה הק' (שהבאר כנגד השכינה) שאפי' כשכבר נמצאים במצב שנסתר מהם השי"ת שאין רואים גילוי אלקות ונסתר מהם אור הצדיק מ"מ יכולים לתקן ולהשלים הכל

בהליכה לביתו

עליהם המקטרגים שאפילו הסלע שומע לקול הציווי ובנ"י אינם שומעים (וכעין המסי"ג של יונה הנביא בזה), ולגבי משרע"ה עצמו נחשב זאת לזכות, ורק כלפינו נחשב זה כחטא עבורו, ואין לנו השגה בטעויות הצדיקים שכל תנועה שלהם היא סודי סודות.

סז] עוד אמר לו ההוא בקשר לסתם אנשים שמאחרים זמן ברכת קרי"ש אחרי ד' שעות, שפסק בזה המחבר בשו"ע (סי' נ"ה ס"ז) שאין לומר ברכות קרי"ש אחרי ד' שעות, וכותב ע"ז הביאור"ל שם שכן פסקו רוב האחרונים וכמעט כולם (דלא כהפר"ח שפסק כהרמב"ם שלא נתן קבע לברכות), ומסיק שם הביאור"ל שאפשר שיש לסמוך על תשו' המשכנות יעקב (סי' ע"ז) להתיר בדיעבד אמירת ברכות קרי"ש עד חצות אם היה לו אונס שלא היה יכול לקרות הברכות עד ד' שעות כמ"ש המהרי"ל בשם המהר"ש שכן המנהג להקל בנאנס שלא להפסיד הברכות, ואמר ההוא למו"ר בשם איזה ת"ח שסובר שאשכחן בשו"ע שאונס שייך רק פ"א בשנה ופעם ב' נקרא פשיעה [ומסתמא הכונה למבואר בהל' עירובי תבשילין (סי' תקכ"ז כמ"ב סקכ"ב) שהשוכח ב' פעמים נקרא פושע], ודחה מו"ר דבריו שאי"ז שייך

סה] דיבר עמו אחד בקשר לדברי רביז"ל (חיי מוהר"ן אות תפ"ז) שהצדיקים שגו במה שאיחרו זמן תפלה, ומו"ר חזר שוב על דבריו (כמ"ש כבר מזה בנשמתיך הדתין פר' נשא) שנראה שדברי רביז"ל לא היו כנגד הצדיקים הגדולים האמיתיים שהמה מרכבה לשכינה (אלא על צדיקים קטנים במעלה שהיו דוחים זמן תפלה מחמת רצונם להוסיף לעצמם מוחין וכדו'), ופירש בזה הפסוק "זאת חוקת התורה אשר ציוה ה' לאמר" שכל התורה היא שיוכה האדם על ידה שיהא נחקק אצלו השכינה הק' (שנקראת זאת), וכשזוכה הצדיק למדרגה גבוהה זו שהשכינה נחקקת אצלו ושורה עליו ומנהיגה אותו בכל דבר אין שייך אצלו בחי' טעות כפשוטו.

סו] והסמיק לזה מה שא"י מצדיקים בנוגע לטעות שמעיה משרע"ה בעלה דמטרוניתא בפרשתנו, שבאמת אנו מזכירים זאת בין זכויות דמשרע"ה בפיוט דתפלת גשם "על הסלע הך ויצאו מים" (ואמר בשם צדיקים שאין לפרשו על הכאה הראשונה דמשרע"ה שנצטוו עליה, ששם נקראת הכאה על הצור ולא על הסלע), ויש בזה כמה הסברים עמוקים, ואחד מהם משרע"ה מסר נפשו להציל את כלל ישראל מקטרוג שלא יאמרו

סקל"ב שזמן תפלה דוחה תפלה בציבור, או שינהג כהרבה אנשי מעשה שמביא שם המ"ב שנוהגים להתפלל כסדר ולא בדילוג אפי' אם איחרו לבוא לביהכנ"ס שחוששים להזדוהר המגיד לב"י (מגיד מישרים פר' בהר) שהמדלג מהפך הצינורות עיי"ש.

פט] והשיב לו מו"ר שבאמת אף שמהפוסקים נראה

שהכריעו שיש לדלג לצורך תפלה בציבור כנ"ל מהמ"ב, אך לנוהגים עפ"י קבלה הוי מח' בין המקובלים בזה, דאמנם הגה"ק מקאמרנא זי"ע סובר דאין בזה שינוי בין המקובלים לפוסקים וע"כ פוסק לנהוג כשו"ע לדלג לצורך תפלה בציבור, אך אשכחן מגדולי המקובלים שסוברים שעפ"י קבלה אין לדלג אף לצורך תפלה בציבור וכמשי"כ בכף החיים (סי' נ"ב סק"ב) בשם ספר פתח הדביר שכ"כ בשם כמה מקובלים (תולעת יעקב דף ט"ז ע"א, וסולת בלולה סי' נ"ב, והרש"ן דף ט' ע"ב שכן ראה מהרבה גדולי ישראל ושהוא מכלל החילוקים שיש בין הפוסקים להמקובלים, וס' חס"ל סדור תפלה דף ל"ח ע"ב, ומנחת אהרן כלל י"ב אות י"ג).

ע] ומביא שם הכה"ח שהבן איש חי (שו"ת רב פעלים ח"ב או"ח סי' ד') מרח

לסדר קיצור מהתפלה באופן שלדעתו לא יזיק אף עפ"י הסוד (וז"ל הבא"ח שם: יאמר תחלה לפיכך אנהנו חייבין וכו' עד פסוק שמע ישראל ובשכמל"ו, כי זה חיוב מאד ע"פ הסוד לצורך התפלה ונקרא ק"ש דקרבנות, אח"כ יאמר יח"מ ה' או"א שתמחול וכו' ופרשת התמיד ופרשת הקטורת והברייתא של הקטורת, וסיים רבי נתן הבבלי אומר אף כפת הירדן כל שהיא, ואח"כ יאמר יח"מ ה' או"א שיהיה שיה שפתותינו חשוב וכו' עד פסוק ושחט אותו וכו', ואח"כ יאמר הודו לה' וכו' עד ובנביאי אל תריעו, אח"כ פסוק אל נקמות ה' אל נקמות הופיע, ה' צבאות עמנו וכו' ה' צבאות אשרי אדם וכו' ה' הושיעה וכו', אח"כ יאמר ה' מלך וכו'

בענינינו ששם מדברים על אונם של שכחה ולא על אונסים אחרים [ובכלל אלו שנהגו לומר הברכות אחר ד' שעות נוהגים כן אפי' כשאירע להם לאחר הד' שעות ללא אונם דס"ל כהרבה פוסקים (הת"ס בהגהות השו"ע סי' נ"ה, תשובת משכנ"י שבביאוד"ל, צ"צ במשניות ברכות פ"א מ"ב, חיד"א בשו"ת חיים שאל ח"ב סי' ל"ה, שלחן המהור סי' נ"ח ס"ד, שו"ת רב פעלים ח"ב או"ח סי' י"ב שכן הוא עפ"י האריז"ל, הגרי"ח זוננפלד בשלמת חיים סי' כ"ג, שו"ת חקל יצחק סי' ט') שברכות קרי"ש הם כמו תפלה שזמנה לכתחלה עד ד' שעות ובדיעבד (אף ללא אונם) עד הצות].

סח] ושאל אחד מהתלמידים (הכה"ח יאז"ס

ני"ו ותשו"ה הן לו על שטרה לסייע בכתיבת השאלה והתשובה עם מקורותיהם כדלהלן) הרבה שאלות למו"ר במי שהפסיד תפלה בציבור או שעומד קרוב לזמן התפלה או קרוב לחצות מה יעשה, האם ידלג בפסוד"ז ויאמר ברוך שאמר אשרי ישתבח כדי שלא להפסיד תפלה בציבור (וכ"ש כדי שלא להפסיד זמן תפלה וכו'), וכמו שפסק במ"ב סי' נ"ב סק"א (בשם תשו' חכ"צ ופר"ח) שמש"כ בזוהר שיש להתפלל כסדר היינו כשאינו מתפלל עם הציבור וכו', וכן הגה"ק מקאמרנא זי"ע אף שפסקו הם עפ"י קבלה כתב בשו"ת (סי' נ"ב ס"ב) שידלג אף לצורך תפלה בציבור [וסובר שם לדלג אף על ב"ש אשרי וישתבח לצורך תפלה בציבור דלא כהכרעת המ"ב סי' נ"ב סק"ו וכמשי"כ שם בס"א בגודל חיוב תפלה בציבור וז"ל "יזהר מאד בתפלת צבור דהיינו שמו"ע בצבור, ומי שיש בו נקודה יהודית יתפלל בצבור כי היצר מאד זריז לבטל אדם מתפלת צבור, ולכן יהיה הוא זריז לקיים מצות בוראו ולחוס על נפשו ולהצילו מבור שחת"ע"כ] (וכ"ש שיש לדלג לצורך זמן תפלה החמור מדינא מתפלה בציבור כדאי' במ"ב סי' מ"ו

מזדמנת לו שאלה זו הרבה פעמים א"א ליתן לו היתר לדלג על חלקי התפלה בקביעות, וחייבים לומר לו שעליו לסדר את עצמו שלא יבוא לשאלה זו ולהתפלל בשלימות כל התפלה בלי דילוגים ובציבור, ואם לא יסדר את עצמו הרי הפגם תלוי בראשו, אך להמורה אסור מצידי להתיר לו לדלג בקביעות (שאפי' לשיטת הפוסקים שמתירים הדילוג אי"ז היתר לעשות כן בקביעות).

עג] ובדרך אגב ציין שלכו"ע אין לדלג בפסוד"ז כשיכול להגיע להתפלל תפלתו עם חזרת הש"ץ, וכדאי' בן בא"א בוטשאטש סי' נ"ב, וכדעת רוב הפוסקים (שו"ת חת"ס סי' ג' ובחידושי עה"ת פר' ויקרא, שולחן המהור"ם סי' ק"ט ס"א, שו"ת פרי תבואה ח"ב סי' ס"ה, שו"ת באר יצחק סי' כ', שו"ת ארץ צבי ח"א סי' כ"ב שכן משמע מזה"ק פנחס דף רכ"ט, כה"ח סי' צ' סקס"ג, חזו"א סי' י"ט סק"ז, מנח"י ח"ט סי' ו', באר משה ח"ד סי' י"ב, שבח"ל ח"ד סי' י"א, יהו"ד ח"ב סי' ז' שכן הוא בשל"ט"ג סוף מס' ר"ה בשם ריא"ז, וכן נהגו לעיתים הח"ח וכ"ק אדמו"ר מסאטמר והסתייפלר זי"ע כמשי"כ כ"ז ועוד בפסק"ת סי' צ' הערה 174) שהמתפלל תפילתו עם הש"ץ נחשב ג"כ כתפלה בציבור (וכ"ז דלא כמיעוט פוסקים המוזכרים בפסק"ת שם החולקים, ובפרט דלא כמשי"כ בשו"ת אג"מ או"ח ח"ג סי' ט' שכתב על החת"ס הנ"ל שלכא"ו הם דברי טעות ושברור שאי"ז מדברי החת"ס ואין לחוש לתשובה זו, וכתב ע"ז השב"ח"ל הנ"ל שכל המכיר בסגנון התשובה יכיר מיד שהם דברי החת"ס ומיישב שם קושיותיו, ובפרט שכנ"ל החת"ס כופל דבריו גם בחידושי עה"ת).

עד] והפביר עוד בזה שמי שמזדמנת לו שאלה זו הרבה פעמים באופן שע"י שיתנהג כדין השו"ע לדלג בתפלה הרי יתרגל עי"ז בקביעות לזלזל בשלימות התפלה ויהפך אצלו לרגילות

למנצח וכו' ברוך שאמר וכו' מזמור לתודה וכו' יהי כבוד וכו' ואשרי יושבי ביתך וכו' עד ואנחנו נברך יה וכו', אח"כ הללויה הללו אל בקדשו וכו' ויברך דוד עד כמו אבן במים עזים, אח"כ ה' ימלוך לעולם ועד ב"פ, ה' מלכותיה קאים וכו' כי בא סוס וכו' כי לה' המלוכה וכו' ועלו מושיעים וכו' והיה ה' למלך וכו', אך הכה"ח כותב דלא ניהא ליה בקיצור זה דהבא"ח אלא כל חלק מהתפלה נצרך ממש עפ"י סוד שיש בכל דבר שבתפלה סודות נעלמים ודברים נפלאים וע"כ צריך להיזהר מאוד שלא להחסיר שום דבר מהתפלה, וחיינו שהכה"ח מכריע לפסוק כדעת המקובלים הסוברים ששלימות התפלות דוחה תפלה בציבור.

עא] ולענין הכרעה למעשה ענה מו"ר שצריך השואל לשאול למורה הוראה שמכיר אותו ויודע מה העיקר אצלו לעבודה"י ולכוונת התפלה, שמי ששלמות התפלה מסייעת לו לכוונת התפלה לא ידלג אף לצורך תפלה בציבור, וזהו לכו"ע, וכמו שהאריך כבר מו"ר בתשובה במקו"א שמדינא חיוב כונת התפלה יותר גדול מחיוב תפלה בציבור, וכמ"ש בן בספר שערי רחמים (ח"ב אות שס"ה דף פ"ז שו"ת מלוקטים) שהוכיח בן להדיא מהשו"ע, ומי שהתפלה בציבור מסייעת לו לכוונת התפלה ינהג כהפוסקים וכהשולחן המהור"ם מקאמרנא לדלג.

עב] ולמי שאין ידוע מה נצרך לו יותר לכוונת התפלה הכרעת מו"ר שתלוי האם שאלה זו מזדמנת לו באופן חד פעמי או בקביעות, שבאופן חד פעמי יש לנהוג כהשו"ע והפוסקים לדלג עבור תפלה בציבור (והזכיר בזה מו"ר שיכוין בכה"ג הכונה המוזכרת בסידור קול יעקב (דף ט' ע"ב) שכבר נתקנו העולמות ע"י הציבור והוא כולל תפילתו עמהם ובזה עולה תפלתו ללא חשש היפוך הצינורות בכה הציבור), אך אם

החיסרון שיש לו בתפלה בציבור ובחייב דומן תפלה, וע"כ בכה"ג אף אם המורה סובר כשיטת חכ"ה החיים ודעימיה הנ"ל שתפלה ללא דילוג דוחה תפלה בציבור, הרי לאדם זה עליו להורות להיפך לדלג ולהתפלל בציבור ולתקן אצלו הזלזול שנהיה אצלו בתפלה בציבור.

עו [עוד שאל הבה"ח הנ"ל האם יש החשש דהיפוך הצינורות בדילוג של ברכות השחר לאחר התפלה או באמירת העקידה והיה"ר שלאחריה או באמירת המזמורים שמוסיפים בשב"ק. וענהו מו"ר שאמירת ברכות השחר אחרי התפלה וכן המזמורים שמוסיפים בשב"ק מהפכת הצינורות, משא"כ אמירת פר' העקידה ויה"ר שאחריה אין מהפכת הצינורות כלל, אלא שכבר הביא בזה בנשמתי' חדתי' פר' במדבר דברי העט"ז (פרשת בהר דף ק"א ע"ב) שאמירת העקידה לפני התפילה יש בה סיוע לענין קביעות מקום להשראת השכינה שבתפילה.

עז [עוד שאל הבה"ח הנ"ל באופן שמדינא מותר לו וצריך לדלג פסוד"ז (כדי שלא להפסיד תפלה בציבור וכדו' וכנ"ל) אך יודע שיכול לומר כל הפסוד"ז במרוצה ובכוונה פשוטה וקטנה האם עדיף שיעשה כן, או שעדיף שידלג ויאמר רק ב"ש אשרי וישתבח ואת האשרי יאמר בכוונה ראויה ללא מרוצה, וכדאי' בשו"ע (סי' נ"א ס"ח) שפסוד"ז יש לאמרם שלא במרוצה אלא בנחת. וענהו מו"ר שעדיף שיאמר כל הפסוד"ז במרוצה בכוונה פשוטה מאשר לדלג, א. והוא עיקר הטעם שכל מזמור בפסוד"ז נצרך לתיקוני העולמות, ב. וגם מחשש שאם ידלג לצורך כונה לבסוף יתרגל לדלג אף ללא צורך כונה.

עח [והוסיף עוד בדרך אגב בענין הדילוגים שאף להאוסרים

להתפלל רק חלקים מהתפלה, זהו פתח גדול שעלול להביא אח"כ לזלזול בכל התפלה ה"י, והרי"ז בבחי' שעת הדחק גדול שבזה על המורה להורות לו שלא לדלג שום דבר מהתפלה בשום אופן (הו"י מפר' העקידה והיה"ר שאחריה).

עה [וביאר בזה שבזמנינו רואים בחוש שתחילת הירידה של האדם ברוחניות וביר"ש ובשמירת כל היהדות מתחילה בזלזול בעבודת התפלה, וע"כ כל דבר שעלול להביא לזלזול בקביעות בענין התפלה הרי הוא בגדר שעת הדחק גדול וע"כ יש לסמוך אפי' על שיטות יחידות כדי להינצל ח"ו מזלזול, וע"כ כשיודע המורה שהשואל יש לו שאלה זו בקביעות שהוא במצב שהרבה פעמים זהו זמן תפילתו וע"י הדילוג בקביעות יורגל לזלזול בתפלה צריך להורות לו שלא לדלג בתפלה ולסמוך אפילו על שיטת הב"ח (סי' פ"ט ד"ה ומ"ש) והט"ז (שם סק"א) שזמן תפלת שחרית עד חצי שעה אחרי חצות, וכ"ש לאחר זמן תפלה או להפסיד תפלה בציבור באופן הנ"ל [והוסיף עוד שבכה"ג למי שמצבו החלש גורם לו לעבור אף הח"ש שאחר חצות הרבה פעמים, יש לו בכה"ג לסמוך על שיטת הרמב"ם שברכות קר"ש כל היום (כמש"כ בה"ח סי' נ"ה אות כ"ה כשם כו"כ פוסקים שהסכימו לרמב"ם) ולא להפסיד בקביעות ח"ו ברכות קר"ש שזהו כנ"ל בבחי' שעה"ד גדול שצריך לסמוך אף על שיטות יחידות בכה"ג כמש"כ הב"ח והט"ז והש"ך בהל' הוראת או"ה], אלא שאמר שלפעמים הוא להיפך, שהאדם אינו מזלזל בדרך כלל בשלימות חלקי התפלה אלא שנחלש אצלו החיוב של תפלה בציבור או של זמן תפלה וזה מה שמפסיד אצלו את עבודת התפלה, ואז כמובן אין שייך היתר הנ"ל אלא אדרבא אצל אדם כזה יש לתקן

ולעשות התנאי הנ"ל (ולכא' משום דלא ס"ל עצה זו דהתנאי מהמעם דס"ל דאין להתפלל מנחה בח"ש זו אף בתנאי), ע"כ יעשה התנאי באופן אחר והיינו שאם יכולה תפלה זו להיות לצורך שחרית או מנחה הרי מתפלל אותה לשם חובה (שחרית או מנחה) ואם אין תפלה זו יכולה להיות כלל לשם תפלת חובה תהא תפלה זו תפילת נדבה [ואחרי הח"ש יתפלל עוד ב' תפילות שמו"ע ויתנה על כל אחת מהן תנאי שאם יצא בתפלה שבח"ש ידי שחרית הוי תפילות הבאות אחת לשם מנחה ואחת לנדבה, ואם יצא בתפלה שבח"ש יד"ח מנחה הוי התפלות שאח"כ אחת לשם תשלומי שחרית ואחת לנדבה, ואם לא יצא בתפלה שבח"ש יד"ח שום תפלה הוי התפלות שאח"כ ראשונה לשם מנחה ושניה לתשלומי שחרית], והזכיר בזה מוח' הפוסקים לגבי אמירת לשמה בעשיית המצות האם צריך שיהא דווקא בפה או שמהני בדיעבד אף במחשבה (עיין מ"ב סי' י"א סק"ד וסי' ל"ב סק"ד וסקצ"ה), והסתפק בענין התנאי דידן האם ג"כ תלוי במח' הנ"ל או שבתנאי זה לכו"ע מהני בדיעבד אף במחשבה, וצ"ע (ובתשובה שבמס' ברכות האריך מו"ר להוכיח ככל עיני התנאים שבמצוות שמהני לדעת רוב הפוסקים, וחידש בזה שא"צ לפרט בהם כל הצדדים להדיא אלא מספיק שיאמר תנאי באופן כללי שעושה המצוה על דעת הפוסקים עם כל התנאים שבהם, ואכמ"ל).

לדלג בתפלה מ"מ גם הם מודים שיש בחי' של הוראת שעה להתיר לאדם פרטי לדלג לצורך גדול, וכמו שהיה בקוצק חסיד גדול שהיה מתפלל התפלה רק מברכות קר"ש ואילך והיה לוקח לו התפלה מיוצר אור ואילך שלש שעות, וכנראה היה לו היתר פרטי מיוחד, והיום נצרך המורה להתיר כזאת למי שסובל ל"ע ממחלת נערוין ה"י שלפעמים לצורך רפואתו יש להורות לו למעט בריבוי אמירות וצריך המורה המכיר את מצבו להתיר לו לדלג לפי צרכו לבריאות והצלת נפשו שאין לך מצוה גדולה מזו.

עמ' עור שאל הבה"ח הנ"ל במי שנאנס להתפלל שחרית בחצי שעה שאחרי חצות (וסומך על הבה"ח והט"ז הנ"ל) האם יעשה תנאי שאם ההלכה כהט"ז והבה"ח הנ"ל הרי"ז תפילת שחרית, ואם ההלכה כרוב הפוסקים שאין להתפלל שחרית אחרי חצות תהא תפלה זו תפלת מנחה (ותפלה הבאה לתשלומי שחרית) כדעת הצ"ח (ברכות כ"ז ע"א ד"ה כולי יומא, הובא בהגהות רעק"א סי' פ"ט ס"א ובמ"ב שם סק"ז). והשיב מו"ר שהיות שלדעת שאר הפוסקים חוץ מהצ"ח נראה שלא ס"ל עצה זו דהתנאי דהצ"ח, וכנראה למשל מדברי הפמ"ג (סי' פ"ט א"א סק"ה) שכתב שמי שהגיע לחצות ולא התפלל שחרית ימתין עד שתעבור חצי שעה ויתפלל ב"פ שמו"ע (ראשונה למנחה ושניה לתשלומי שחרית), ולא נתן העצה של הצ"ח להתפלל בח"ש

השלמה

לכתוב בזה שעתה מצא שנחלקו בזה האג"מ ולהבחל"ח הגרע"י שליט"א, שהאג"מ (חיו"ד ח"ד סי' י"ז אות כ"ז) כתב שהנוהגים להקל במוצ"ש דלא כר"ת אין יכולים לעשות ס"ס בצירוף שיטת ר"ת, והגרע"י בהליכות עולם (פר' צו הל' נדה לגבי

פ' במה שמוכא בקונ' נשמתין חדתינ (פר' שמיני ופר' בהר בחוקותי) שהסתפק מו"ר (לגבי הניח תבשיל שאינו מבושל על שאינה גרו"ק לפני השקיעה וכו') האם אפשר לצרף את שיטת ר"ת לעשות ס"ס למי שאינו נוהג בעצמו כשיטת ר"ת כמו"ש, הנה אמר מו"ר

ט', וזכחי צדק סי' ק"י ס"ק קנ"ח) שאפשר לעשות
 ס"ם להקל אפילו מסברא של מיעוט נגד רוב
 הדחיה לגמרי מהחלכה וכ"ש משימת ר"ת
 שרוב הראשונים סוברים כמוהו וגם השו"ע
 (סי' רס"א) פסק רק כוותיה, שאפשר לעשות
 משימתו ס"ם לקולא אף להנהיגם שלא
 כדבריו עיי"ש.

הפס"ט בדיעבד בביה"ש דהגאונים) חולק על
 האג"מ ומאריך לחוכיח מהרבה אחרונים
 (שו"ת בית דוד חיו"ד סי' ו' וסי' טו"ב, ושו"ת משאת
 משה האו"ח סי' א' דף ג' ע"ג, ושו"ת דבר משה ח"ג
 יו"ד סי' ב', ושו"ת אהל יוסף יו"ד סי' ל', ושו"ת חסד
 אברהם או"ח סי' י"ג, ושו"ת משנת ר"א די מולידו
 ח"ב יו"ד סי' א', ושו"ת פני יצחק אבולעפיא יו"ד סי'

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

נשמתין חדתינ

רשימות שיחות קודש שנאמרו בשב"ק פרשת בלק תש"ע

ליל שבת

קס"ג הא דאין דין ת"ח בזמנינו הוא ע"פ דברי הגמ' שבת קי"ד ע"א 'איוהו ת"ח המקפיד וכו', ובדורנו לא נמצא כזאת, ועל פי זאת רצה לחדש דהוא הדין גם אם העידו עליו שביזה ת"ח אין ב"ד מנדין אותו בזמננו ולא רק שהחכם עצמו אינו מנדה לכבודו אלא גם הב"ד אין מנדין, וכן משמע קצת משיטת התשובה מאהבה (ח"ב סי' רל"ז) ועוד כמה אחרונים (עיין חסד לאלפים סי' רכ"ד י"ב), שכתבו שאין לברך הברכה שחלק מחכמתו ליראיו ע"פ דברי הרמ"א הנ"ל, ולמדו שזהו דין כללי שאין דין ת"ח בזמננו לכל הדברים וכגון לברך שחלק מחכמתו וכו' (ועיין בסמ"ע בחו"מ ט"ז ד' דלפי דעתו אין דין של להפך בזכות ת"ח בזמן הזה עיי"ש). אמנם מלשון הרמ"א ומסתימת שאר האחרונים לא משמע כן, דמפשטות לשונם משמע שזהו דין מיוחד שרק אין יכול לנדות לכבוד עצמו אבל אחרים כן מנדים לכבודו, דכיון שמוזכר שם ה' הוי דמי לליטרא דדהבא, ואיתא בתשובות ב"ח החדשות שהב"ח נידה אחד גם בזמננו לפי כבודו כמו היש חולקים על הרמ"א בסעיף ה' ועיי"ש שא' מן הגדולים חלק על הב"ח וכבר כתבו בזה אחרוני זמננו שזהו המהר"ל, ואכמ"ל בזה, ואף אם רואים ת"ח עושה דברים שנראה שהם אסורים מן הדין אסור לבזותו לפני ששואלים אותו

א] דיבר בארוכה בנוגע לאיסור החמור והנורא של ביזוי ת"ח, שבאמת ביזוי כל יהודי הוא חטא חמור מאוד, אך בביזוי ת"ח הרי אין לו חלק לעולם הבא והוא בכלל "כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת הנפש החי"א" כנפסק בשו"ע (סי' רמ"ג ס"ו), ובסעיף ז' אי' דמי שהעידו עליו שביזה ת"ח אפילו בדברים ואפילו שלא בפניו ב"ד מנדין אותו וכו', ועיין בח"ח (כלל ה' ס"ד) בשם הש"ך (יו"ד סי' של"ד סקס"ח בשם הב"י) דזהו אף בת"ח שבזמנינו היגע בתורה וראוי להורות, ולא כהטעות הגמור שמסית היצה"ר שדין מבזה ת"ח הוא רק בזמנים הקודמים שהיו חכמים ביותר עיי"ש [ואמנם הוסיף מו"ר שלא נהגו למעשה בדורות האחרונים לנדות בפועל בזה, או משום האיסור שהיה מטעם הגויים לנדות, או י"ל כמש"כ בפתחי תשובה (חו"מ סי' ת"כ) בשם שו"ת חת"ם (חו"מ סי' קפ"ב) ש"אם באנו לדון כמוחרמים כל המדויבים נידוי ע"פ תקנת רבותינו ז"ל בזה"ז, לא נוכל להתעסק עם רוב אנשי הדור הזה" וכן י"ל בענייננו. וגם הראה לנו בזאת מו"ר לא מכבר לדברי אחד הפוסקים שרצה לחדש דבר על פי דברי הרמ"א ביו"ד סי' רמ"ג שכתב דאין דין ת"ח לגבי ליטרא דדהבא, וגם ת"ח אין יכול לנדות לכבודו כמבואר שם סעיף ז'-ח', ומעם מבואר שם במהרי"ו סי'

תורה ונכפרט שאף אם נימא שהחליכה לערכאות מותרת מעיקר הדין עדיין ישנו חשש חילול ה' לעיני כל הבנ"א שאין יודעים מדברי הדע"ק הנ"ל שנראה להם שפנו לערכאות ולא לדין תורה והו"ל לכתחילה לפרסם זאת בפני כל שידעו שיש כאן היתר מיוחד שהרי ההיתר הנ"ל שכתב הדע"ק שמספיק בזה ידיעת ג' בנ"א כתבה בלשון "אולי" ולא בוודאות, מ"מ סו"ם מכיון שמיירי בת"ח ויר"ש שאנו מחויבים מדאורייתא לזון אותו לכף זכות, ואפילו כשב' הצדדים אינם שקולים ונוטה יותר לכף חובה כדאי בחפץ חיים (כלל ג' ס"ז), הרי מחויבים אנו להתחשב בסברתו לכה"פ לגבי זה שאסור בשום אופן לבזותו ח"ו שכיון שלסברתו הרי הוא עשה כדין שוב אסור לבזותו ונכפרט שכפי שסיפר בארוכה למו"ר איך שכוונתו בכל זה לש"ש להציל נשמות ישראל מרדת שחת וכו' שאכמ"ל.

[ד] והזכיר מו"ר בענין זה את המליצה על דברי חז"ל (ברכות י"ט ע"א) "אם ראית ת"ח שעבר עבירה ביום אל תהרהר אחריו כלילה שבדאי עשה תשובה", דהיינו שבדאי כתב תשובה עפ"י הלכה להסביר את שיטתו שאינה עבירה, ואף אם נימא שאין צורך בתשובתו זו מ"מ להרהר אחריו ולבזותו אסור, שאף אם הוא טועה מ"מ לא נפקע מעליו האיסור החמור של המבזה ת"ח (ואינו נהיה עי"ז כת"ח שאין בו יר"ש שהרי הוא קל שבציבור, היות שלא נפקע ממנו חוקת ת"ח יר"ש שהיתה לו עד הנה, מכיון שלדעתו במעשה זה הוא נוהג כהוגן עפ"י דין תורה, ואף אם נימא שטעה בזה הרי טעות בדין לא מסירה שם ת"ח ויר"ש מהאדם).

[ה] רצו לעשות רקידה לאחינו שנהיה התן בשעטו"מ, וסירב החתן הנ"ל (שהוא מהחוששים לשיטת המחבר סי' של"ט ס"ג האוסר

ובודקים האם אין לו סברות ומעמים עפ"י התורה להסביר מעשיו, ואף אם אחרי ששומעים דבריו רואים שטועה בסברותיו מ"מ סו"ם אסור לבזותו מכיון שלפי דעתו הרי הוא עושה כדין.

[ב] ודיבר כ"ז בארוכה לגבי מה שיש כאלו שבזו בימים אלו איזה ת"ח גדול מרביץ תורה ויר"ש ומחזיר בנ"י בתשובה וכו', שהרבה טענו עליו שהלך לערכאות שלא כדין תורה וכו' כידוע, ומו"ר הלך אליו בעש"ק זו לשאול אותו ע"ז, והסביר לו בארוכה טעמו שהיות שהיה נראה לו אומדנא ברורה עפ"י דעתו (ודעת עוד רבנים שעסקו איתו בענין זה) שהצד השני עומדים תקפים בדעתם ואין חפצים כלל בדין תורה סמך בזה על דברי הדעת קדושים מבוטשאטש (כספרו כסף הקדשים חו"מ סי' כ"ז ס"ב) שסובר שבכה"ג שיש אומדנא ידועה לרבים שלא תועיל תביעה בדין תורה מותר ללכת מיד לערכאות [ומצדד הדע"ק שם דאולי די בדיעת ג' בנ"א האומדנא כי ע"י ידיעה לשלשה בנ"א אין חשש לזות שפתיים כי עומד להתפרסם] (וכן העתיק את דברי הדעת קדושים לדינא בשו"ת וישב משה סי' נ"ז לאחד מגדולי הונגריה, וכן היא שיטת הכנה"ג (חו"מ סי' י"ד הגהות ב"י סכ"ח) לגבי מסרב לד"ת שייכולים לפנות תיכף לערכאות וא"צ היתר מיוחד מבי"ד).

[ג] ואמנם אף שלדעת רוב גדולי הדור טעה בזה אותו חכם טעות גדולה לדינא, היות שמסתימת כל הפוסקים לא משמע שם"ל כהדע"ק, וכן שיטת הכנה"ג הנ"ל אינה להלכה אלא צריך לקבל היתר מפורש מבי"ד ללכת לערכאות וכדאי בכל הפוסקים, ובפרט שאינו ברור במציאות שהיתה בנידון ההוא האם היתה נכונה האומדנא שהצד השני אינם חפצים בדין

המערבי בין מומאת העכו"ם, אלא מפרש שם שהמקדש והכותל המערבי מכוון נגד עולם העליון ששם השראת השכינה נועיין בשארית יעקב סי' נ"א מש"כ לבאר בזה באריכות עפ"י קבלה האם שייך השראת השכינה במקום שאינו נקי, ומבאר עפ"י את מח' הרמב"ם והראב"ד עיי"ש].

[ח] והזכיר בענין זה עוד דבר חידוש פלא ששמע בדרשה מכ"ק אדמו"ר מצאנו קלויזנבורג זי"ע לבאר את דברי הראב"ד הנ"ל עפ"י מש"כ זקינו הגה"ק הרר"י אייבשיץ זי"ע דביאר דעתידה השכינה הק' לחזור לאר"י לפני ביאת המשיח בשביל להכין את ירושלים והמקדש לגאולה העתידה, ולפ"ז ביאר האדמו"ר הנ"ל די"ל שמש"כ הראב"ד דידע עזרא שהמקדש וירושלים עתידים להתקדש קידוש אחר עולמי קאי על הקידוש שעתידיה השכינה לחזור לירושלים להכין ולקדש לבניה את המקדש וירושלים כדברי הרר"י הנ"ל, ועפ"ז פירש אדמו"ר הנ"ל את דברי החת"ם הידועים (בדרוש הספד על מיתת צדיקים ועל חורבן ארץ הגליל בארץ הק' שנשא בבית הכנסת ביום ב' אייר פ' אמור תקצ"ו, ונדפס בס' תורת משה כפרשת אמור) שאמר על רעידת האדמה בצפת שהיתה מחמת שירושלים תבעה כבודה על שלא נתיישבו בה העולים מחו"ל, ולכאז' קשה על דברי החת"ם מדוע תבעה ירושלים את כבודה רק בזמן ההוא ולא בזמנים הקודמים כבזמן הב"י והאריז"ל שהיה ג"כ אז עיקר הישוב של בני בגליל ולא בירושלים, ותירץ אדמו"ר הנ"ל שי"ל דבזמן שעלו תלמידי הבעש"ט ותלמידי הגר"א לאר"י אז היה הזמן שנתקיימו דברי הרר"י הנ"ל שחזרה השכינה אז לירושלים וע"כ דוקא אז נתעוררה הקפידא על שלא התיישבו בירושלים.

רקידה בשבת, וכשיטת המ"ב סק"י שאף הרמ"א שם המקיל בזה כוונתו משום הנח להם לישראל אך אין כדאי להניח המנהג ודלא כפשמות לשון הרמ"א שנראה שמסכים למנהג שנהגו להקל מהמעם דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר, ועיין בערוה"ש מה שמפרש עוד מעם דסיפוק וריקוד שלנו לא נאסרה מעולם שאינן לפי סדר קצב השיר, ואמר ע"ז מו"ר שמכיון שכל הרקידה היא לכבוד החתן הרי רצינו של אדם זהו כבודו, והיו הכבוד עבורו בזה שאין רוקדין לכבודו כדעתו, אלא שצידד לומר שי"ל שבאופן שמזדמנת האפשרות לרקוד עבור החתן רק בשב"ק, כגון בנידון שהחתן בא לביהמ"ד רק בשב"ק, הוי כמש"כ השעה"צ (סי' תכ"ז אות י"ב) לגבי רוקדין של מצוה שא"א לעשותן מקודם או אחרי השבת דשרי.

בשיעור דף היומי

[ו] דיבר מהגמ' (מכות דף י"ט) בנוגע למח' הרמב"ם והראב"ד (הלכות בית הבחירה פ"ו הי"ד) האם קדושה ראשונה של ירושלים ומקום המקדש בטלה בזה"ז או שנשארה קדושתה עדיין, ששיטת הרמב"ם שקדושה ראשונה שקידש שלמה לירושלים והמקדש לא בטלה, והראב"ד משיג וכותב שנגלה לו בסוד ה' ליראיו (וכידוע מהקדמת הע"ה עדות האריז"ל על הראב"ד שהיה מבעלי גילוי אליהו) שקדושה ראשונה של שלמה בטלה בחורבן, ואפי' קדושה שניה של עזרא אינה בירושלים, ומחדש דידע עזרא שהמקדש וירושלים עתידים להתקדש קידוש אחר עולמי בכבוד ה' לעולם ולא קידשם.

[ז] ואמר בזה דבר פלא וחידוש המובא בשו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' תרמ"ח) שכותב שאף דאי' בחז"ל שמעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי בכ"ז לא יכול לצייר שתהא שכינה מצויה בזמן הזה בכותל

הלכות שבת

ט] שאל אותו אחד מן התלמידים (שדרכו להיות ער בליל שב"ק וחפץ בקפה חזק) האם מותר לעשות קפה שחור הנקרא קפה טורקי שקפה זה אינו מבושל מקודם אלא קלוי, ולדידן בני אשכנז דנהגין כהרמ"א (סי' שי"ח ס"ה) שכתב שנהגו להיזהר מלכתחילה דיש איסור בישול אחר אפיה ואפילו בכלי שני הרי א"א לעשות קפה זה בשבת, אך יש לו שכן מבני עדות המזרח שנוהג עפ"י שיטת מרן הב"י המתיר בזה (שהביא המחבר ב' שיטות שם, כלשון 'יש מי שאומר לאיסור' ויש מתירין, שכתבו הפוסקים דלפי כללי המחבר כשמביא לשון כזה דעתו להתיר) [ולדעת כמה פוסקים (מטה יהודה, וכ"נ מהבאר הגולה שמציין במקור ה"מ הוא הראב"ה שבב"י, ועוד) שיטת המחבר להתיר בזה אף בכ"ר (ודלא כהרמ"א שהנהיג בתוך דברי היש מתירים שבמחבר דהיינו בכלי שני), ויש אמנם הרבה אחרונים (כהשד"ח ח"ו עמ' 346, ומהר"י האגוז בספר עין החיים מלאכת מבשל, ויד אהרן סי' שי"ח בד"ה שיטה ג', וכ"מ בביאור הגר"א שי"ח ס"ה ד"ה ויש, ובכרכת יהונתן לגר"י איבשיץ סי' קס"ח ד"ה הר"ש ועוד, ועיין בכ"ז בילק"י סי' שי"ח סע"ה) שהבינו גם בדעת המחבר שדעתו להתיר רק בכלי שני, ולדבריהם תהיה השאלה דלהלן לגבי לבקש לעשות הקפה בכלי שני וכרגיל], ושאל התלמיד האם מותר לו לבקש משכנו שיעשה בעבורו את הקפה הנ"ל שהרי גם הוא מודה ויודע שלשכנו הדבר מותר, וא"כ אין שייך בזה האיסור דלפני עור לא תתן מכשול שהרי אינו מכשול.

י] וענהו מו"ר שבפשמות י"ל ששאלה זו תלויה בדברי הפוסקים בס' רס"ג סי"ז שא"י שם שמי שקיבל עליו שבת קודם שחשכה מותר לומר לישראל חבירו שלא יקבל עליו שבת לעשות לו מלאכה, וכן אי

שם ברמ"א דהמאריך במוצ"ש בתוספת שבת מותר לו לומר למי שהבדיל לעשות מלאכה בשבילו, ובביאור טעם ההלכה אי' במג"א שם (ומקורו מהב"י) דאי בעי גם הוא לא היה מקבל עליו שבת, וכן יכול עתה לעשות התרה על קבלתו, וכן במוצ"ש אי בעי גם הוא עושה הבדלה, ומשמע מדברי המג"א שרק משום שהיתה אפשרות גם לאומר לעשות המלאכה בעצמו ע"כ אין לו איסור אמירה לחבירו, וא"כ לכא"ו בנידון דידן שלהאומר אין האפשרות לעשות בעצמו המלאכה הרי יש לו איסור אמירה לחבירו, ואף שלחבירו אינו מכשול ואין בזה איסור דלפני עור וכו' מ"מ יש בזה איסור אמירה בשבת.

יא] ואמנם בט"ז שם כתב טעם ההיתר דאין האיסור שוה בכל, ופירשו בדבריו הלבושי שרד והמחצית השקל דהיינו שמכיון שלחבירו מותר אין איסור אמירה שייך בכך, וכ"כ הב"ח והשו"ע הרב, וכ"כ המ"ב סקס"ד, וא"כ לכא"ו להט"ז ודעימיה הרי ה"נ בענינינו שגם האומר יודע שחבירו מותר בפעולה זו (וכמו שרב מבני אשכנז אף שהוא מורה כשיטת הרמ"א אך כשיבא אליו אחד מבני ספרד לשאול שאלה זו הרי יענה לו שמותר לו לכתחלה לנהוג כהמחבר) אין עליו איסור אמירה לחברו.

יב] אך אמר שמונה בזכרוננו שנחלקו בדבר פוסקי דורינו, שהגרשז"א אמנם מתיר זאת, אך כל הפוסקים אסרו זאת, ואחר החיפוש מצא את דברי הגרשז"א בתשובתו שבמאור השבת ח"א (עמ' תס"ג) ששואל השואל (הגר"מ אדלר שליט"א) שאלה זו לגבי הדין בדבר לח שלא נצטנן לגמרי שלדעת המחבר (שי"ח פט"ז) יש בו משום בישול אחר בישול ע"ג האש, ולרמ"א שם אין בו משום בישול אחר בישול, ושואל האם מותר

דהוא ס"ל כהשיטות דהבית מאיר (אה"ע סי' ה') והחת"ס (או"ח סי' פ"ד) דס"ל דבמלאכת שבת ליתא איסור שליחות, דבשבת עיקר קפידת התורה היא על גוף האדם שישבות ואין עובר כמה ששלוחו אינו שובת, ואינו חושש לשיטת בעל התניא בקונטרס אחרון (סי' רס"ג) שיש איסור שליחות בשבת.

יד] ואמנם אמר מו"ר שכמדו' שהגרשו"א יחיד בדעה זו ושאר הפוסקים חולקים ע"ז ואוסרים בכה"ג, וגם בספר הנ"ל (עמ' תקנ"ב) מביא תשובה מהצי"א בשאלה זו עצמה שאוסר בזה, וכותב שאינו דומה להט"ז בסי' רס"ג הנ"ל דשם האיסור רק מחמת הקבלה שקיבל עליו שבת והוי איסור גברא בלבד, משא"כ בנידון דידן שלהאוסר הוי איסור חפצא של שבת, ומביא שם בצי"א גם מהאג"מ (ח"ג או"ח סי' ע"ג) לגבי בן חו"ל הנמצא ביו"ט שני באר"י שפוסק שאסור לו לומר לבן אר"י לעשות עבורו מלאכה (ואף שמסביר שם האג"מ גם סברת המתירים בזה לגבי יו"ט שני, אין מעמו שייך בנידון דידן), ובתחלה מצדד הצי"א לאסור המאכל אף בדיעבד כדאי' במג"א (סי' רס"ג סקל"ג) לגבי הנהגה לעשות ב' ימים יוהכ"פ שאסור לו לאכול מה שבישל אחר ביום שהוא ספק יוהכ"פ לדעתו, אך מסקנתו להתיר המאכל בדיעבד עפ"י מש"כ המ"ב בכ"מ (סי' ש"ח סק"ב וסקב"ז ושכ"ג בשעה"צ סקל"ב) שבכל דבר דאיכא פלוגתא דרבוותא אין לאסור בדיעבד עכ"ד.

טו] וכן בשו"ת מנח"י (ח"ז סי' ל"ד) האריך לאסור לבן חו"ל לומר לבן אר"י לעשות מלאכה עבורו כרוב הפוסקים שאסרו זאת (שו"ת מהרי"ף סי' ע"ו, ושו"ת מהר"י מולכו סי' ס"ה, והרדב"ז ח"ב אלאף שצ"ט, והברכ"י סי' תצ"ה, והפאת השולחן הל' אר"י סט"ו, והגנית וורדים או"ח כלל ד' סי' ט"ו, והחכמ"ש סי' תצ"ו) ודלא כמקילים (מהריק"ש סי' ד', ושו"ת זרע אברהם סי' ט') ומעם

לספרדי לומר לאשכנזי להניח התבשיל ע"ג האש (כשנתקיימו שאר תנאי חורה שהיה דעתו להחזירו ועודה בידו), והגרשו"א משיב לו שהיא מח' קדומה במי שנמנע לעשן ביו"ט האם מותר לו לתת לחבירו המעשן וכו' האם יש בכה"ג איסור לפני עור, ומציין הגרשו"א שבספרו מאורי אש מדבר ממח' זו וכן כותב שכמדו' יש ממח' זו בשד"ח [ולא מצאנו לע"ע בב' מקומות אלו שמציין, אלא שמצאנו מח' זו במקו"א, דהשעה"מ (הל' אישות פ"ט הט"ז) אוסר, וכ"כ בפ"ת (יו"ד סוס"י צ"ב) משו"ת משאת משה ובשו"ת ריב"א (ח"א סוס"י י"ז), ומאידך בשו"ת כת"ס (יו"ד סי' ע"ז) בשם המבי"ט (סי' כ"א) מכריע להתיר וכ"כ בשו"ת באר משה (ח"ה סי' קל"ה)], ומביא שם הגרשו"א במכתבו שהכריע בספרו מאורי אש שאם המחמיר סובר מכח הכרעתו דאסור צריך לחשוש שלא להכשיל חבירו, אך אם מחמיר כן רק מפני מנהג רבותיו או אבותיו אין לחוש ללפני עור כי יודע שחבירו נוהג ג"כ כמנהג אבותיו וא"צ חבירו להחמיר כמותו, ומסיק הגרשו"א שכן הוא לגבי מוצ"ש"ק כר"ת (שאם מחמיר ע"ע רק מפני רבותיו ואבותיו אין בזה לפני עור לחבירו).

יג] והתפלפל מו"ר בנוגע לתשובת הגרשו"א עם הגר"ה שליט"א שתמה מדוע הגרשו"א בתשובתו מתייחס רק לאיסור לפני עור ואינו מתייחס לאיסור אמירה שהזכיר השואל שם בשאלתו, ובפרט שיש גם איסור של שליחות וכמש"כ בשו"ת פנ"י (יו"ד סי' ג') ועוד פוסקים דאף דאין שליח לדבר עבירה הרי בכה"ג שהשליח אינו עובר איסור, וליכא הטעם דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, בכה"ג שלוחו של אדם כמותו וחייב המשלח, והסביר מו"ר שיטת הגרשו"א שהוא כותב בעצמו במקו"א (בתשובה במאור השבת בענין יו"ט שני של גלויות)

שאסור לו לומר לעשות מלאכה למי שנוהג כהגאונים כמש"כ כן בספרו (פרק נ"ט הערה י"ז) ומפרש שם שזה אף להמתירים ביו"ט שני הנ"ל שאין שייך ההיתר בנידון דר"ת, עיי"ש נוגם לגבי בן חו"ל הנמצא באר"י ביו"ט שני של גלויות סותם בפנים ספרו (פל"א סקל"ג) שאסור לו לומר לבן אר"י לעשות עבורו מלאכה (ורק בהערות שם הערה פ' מביא דברי הגרש"א בזה לפרש טעם רבים המקילים ביו"ט שני של גלויות).

האיסור מבאר במנח"י שם או מחמת איסור שליחות, או דלא גרע מאיסור אמירה לנכרי, וכן אסרו בנידון דיו"ט שני של גלויות בשו"ת דוב"מ (ח"ט סי' פ"ג ובשו"ת בצל החכמה ח"ג סי' קכ"ה) ואלו האוסרים בהא דיו"ט שני של גלויות הרי מכ"ש שיאסרו בנידון דידן כנ"ל מהצ"א, וכן בנידון דר"ת והגאונים אסר בזה בשו"ת שח"ל (ח"א סי' נ"ג), ואף בספר שמירת שבת כהלכתה (אף שרגיל לבסס פסקיו על דעת הגרש"א) פוסק למי שנוהג כר"ת

בחליכה לביתו

וכותב שאז הוא נקרא "בחזקת משיח", וכמש"כ הרמב"ם (שם הלכה ד') שאם יעמוד מלך וכו' הר"ז בחזקת שהוא משיח, וכשגומר ומצליח לקבץ כל נדחי ישראל ולבנות ביהמ"ק במקומו נקרא אז בשם משיח בן דוד (כלשון המדרשים) ובלשון הרמב"ם נקרא אז "משיח בודאי".

יהי והוסיף בענין זה הסבר (שלכאוי' איך יתכן שאדם אחד יהא גם משבט יוסף וגם משבט יהודה) עפ"י מש"כ הרח"ק ר' צדוק מלובלין (בפרי צדיק לט"ז באב אות ה') שמוכיח מהא דאי' (סנהדרין צ"ח ע"ב) על רבינו הק' שהוא משיח אף שאי' (ירושלמי כלאים פ"ט ח"ג) שלא היה רבינו הק' משבט יהודה אלא מן נוקבתא, ומוכח מזה שמשיח א"צ להיות בן אחר בן לדתה"ה, ונקרא מזרע דוד גם כשהוא בן אחר בת, וה"נ י"ל שנקרא משבט יוסף כשהוא בן אחר בת לשבט יוסף, וממילא יכול להיות אדם אחד שמצד אביו הוא בן אחר בן ליהודה בן יעקב והוא בן אחר בת ליוסף הצדיק ויכול להיות מב"י ומב"ד ביחד [וכע"ז אי' בתוס' הרא"ש ביומא (כ"ז ע"א) לגבי דברי הגמ' שאין מי שמסיק שמעתתא אליבא דהלכתא אלא אם הוא משבט יששכר או משבט לוי, ולכאוי' קשה מדהע"ה שהלכה

טז] דיבר מענין דברי הרמב"ם הידועים (הל' מלכים פ"א ה"א) שמפרש את כל פרשת נבואת בלעם על דהע"ה ומלך המשיח, ומחלק הרמב"ם את פסוקי הנבואה לשנים, חצים על דהע"ה וחצים על מלך המשיח וזו"ל הרמב"ם: "אראנו ולא עתה" זה דוד, 'אשורנו ולא קרוב' זה מלך המשיח, 'דרך כוכב מיעקב' זה דוד, 'וקם שבט מישראל' זה מלך המשיח, 'ומחץ פאתי מואב' זה דוד, וכן הוא אומר 'ויך את מואב וימדד בחבל', 'וקרקר כל בני שת' זה המלך המשיח שנאמר בו 'ומשלו מים עד ים', 'והיה אדום ירשה' זה דוד, שנאמר 'ותהי אדום לדוד לעבדים' וגו', 'והיה ירשה' וגו' זה המלך המשיח שנאמר 'ועלו מושיעים בהר ציון' וגו' "עכ"ל, ולכאוי' דבר זה הוא פלא שהרי הפסוקים מדברים בהמשך ורצף ואין משמע מלשון הפסוקים שמדברים על שני בנ"א.

יז] ואמר ליישב בזה שי"ל שהרמב"ם לשיטתו שאין מביא כלל בספרו את הענין של משיח בן יוסף המוזכר רבות במדרשים, ויש המבארים בזה שהרמב"ם סובר שמשיח בן יוסף ומשיח בן דוד הוא אותו אדם אלא שבתחילת פעולותיו נקרא במדרשים מב"י, והרמב"ם מכנהו בשם אחר

כא] ואמר בזה שלכאו' יש להביא כעין ראייה לאחרונים החולקים על הכס"מ מדברי קבלה (ובבחי' מש"כ השכנה"ג שכשיש מוח' בין הפוסקים דברי קבלה יכריעו) והוא עפ"י מש"כ החסד לאברהם לבאר ענין טהרת המקוה שכל זמן שלא נכנס האדם לגמרי לתוך המקוה לא נטהר, ומבאר החסל"א בזה שכשנכנס האדם לתוך מי המקוה מסתלקת רוח הטומאה השורה על גוף האדם מהמקום שבגוף שנכנס לתוך המים ונעמדת על המקום מהגוף שמחוץ למים, וכשנשאיר אף שיערה אחת מהאדם מחוץ למים נעמדת כל רוח הטומאה על שיערה זו, וכשיוצא מן המקוה תחזור רוח הטומאה שנשארה תלויה בשערה זו ותתפשט על כל האדם, ועל כן צריך להיכנס לגמרי לתוך המים שאז מסתלקת רוח הטומאה לגמרי ולא יכולה לחזור עוד, ולפי ביאור זה דהחסל"א הרי מובנת לכאו' שיטת החולקים על הכס"מ שלהסבר זה לכאו' אין היציאה מהמים פועלת מאומה שעיקר הטהרה היא בכניסה לתוך המים לגמרי.

כב] ואמנם דחה בעצמו את הראיה הזו, ואמר שבע"כ אין להסתכל על דברי החסל"א בבחי' מגושמת, שהרי ההלכה שחציצה שבמקום סתר שאין מגיעים המים לשם ג"כ הוי חציצה, דבעינן שיהא ראוי להגיע לשם המים, והרי לביאור החסל"א הלכה זו אינה מובנת שהרי מכיון שא"צ להגיע שם המים א"כ ש"מ שאין רוח הטומאה יכולה להיכנס למקום הסתר וא"צ המים לגרשנה משם וא"כ מדוע חציצה פוסלת שם, וכן קשה עפ"י מה שהאריך בספר שערי טבילה (סי' ב') להוכיח ולחדש ששמן של דג שמשוח על גוף האדם אינו נחשב לחציצה מכיון שדבר העשוי מהדג

כמותו בכל מקום (כדאי' בסנהדרין צ"ג ע"ב) אף שאינו משבטים הנ"ל, וכתב שם התוס' רא"ש דדוד מלוי קאתי שבא ממרים כדאי' בסוטה (י"א ע"ב, וכן צ"ל בתוס' ישנים שבגמ' שם ולא כמו שהגיהו שם) וחזינן דמספיק בן אחר בת בשביל להיקרא ע"ש השבט].

יט] ועפ"י פירש מו"ר שי"ל שגם את ביאור פסוקי נבואת בלעם שכתב הרמב"ם הנ"ל שהם כנגד דהע"ה ומלך המשיח, הרי באמת י"ל שדהע"ה היה בבחי' משל ודוגמא לפעולות משיח בתחילת פעולותיו, ודהע"ה היה בבחי' בחזקת משיח הנ"ל, וא"כ מש"כ הרמב"ם שחצי מהפוסקים מרמזים על דהע"ה זהו בכדי לרמוז מזה גם על מלך המשיח בעצמו בזמן שהוא בחזקת משיח שאז יתחיל לעשות פעולות בעולם כעין דהע"ה, וא"כ למעשה כל הפוסקים דנבואת בלעם מדברים על מלך המשיח (ובשני השלבים שלו) שיבוא במהרה בימינו אמן.

כ] דיבר עוד בענין טהרת המקוה (המרומז בפרשה בנבואת בלעם בפסוקי ייזל מים מדליו" כמו שדיבר מזה בשם הצפע"נ בסעודה), והזכיר בזה שיטת הכס"מ הידועה (הל' שאר אבות הטומאות פ"ו הט"ז) שהנטמא בתוך המקוה הרי הטהרה שלו נהיית בשעת היציאה מהמים ולא בזמן שעוזב את הטומאה כשהוא מכוסה במים (ונפ"מ למי שהעריב שמשו בהיותו מכוסה במים שלדעת הכס"מ אינו נטהר עד שיעריב שמשו למחר) [וכידוע שיש מהאחרונים שחלקו על הכס"מ בזה (עיין אבני נזר חו"מ סי' ע"ב שהוכיח כן מהרא"ש והר"ן נדרים ע"ו ע"א, וכן פירש במהרש"א במס' שבת ל"ה ע"א בדעת התוס' שם ד"ה וירד, וכן הוא בתוס' הרא"ש שם בשם הר"ש ועוד) שלדבריהם אף הנטמא בתוך המקוה נטהר מיד אעפ"י שלא עלה מן המקוה].

סובר הכס"מ שקדושת רוחניות המהרה מתגלה על האדם בשעת היציאה מהמים.

כג] והספיר בזה מו"ר סברת מוח' הב"י והאחרונים שהיא בבחי' רצא ושוב, והיינו בבחי' בינה וחכמה (וכמש"כ בזה בביאור במס' ברכות דף ט"ו ע"א שבים החכמה תשס"ח עמוד ש"י שבטהרת המקוה יש ב' הבחי' דהמהרה והקדושה שבבחי' הבינה והחכמה עיי"ש), והיינו שלדעת האחרונים עיקר טהרת המקוה הוא בבחי' ה"רצוא" שבבחי' ספי' הבינה (וכידוע שמקוה בגימ' קנ"א שהוא שם הבינה) וע"כ סוברים שהמהרה היא בשעת שמכוסה לגמרי בתוך המים, ולחכס"מ (שנקרא יוסף שבבחי' יסוד הקשור לחכמה) עיקר שבמקוה הוא בבחי' הקדושה שמתגלה אח"כ על ידה, שבבחי' אור החכמה, וע"כ סובר שהמהרה היא בזמן היציאה מהמים שבבחי' 'ושוב'.

שברייתו במים אינו נחשב לחציצה, ואם מסתכלים על ביאור החסל"א הנ"ל בהסתכלות גשמית הרי לכא' מכיון שאין המים נוגעים בגוף האדם (שמשוה עליו השמן הנ"ל) איך מסתלק בגוף האדם רוח המומאה שעל גביו, ובע"כ נראה שאין כוונת החסל"א בבחי' הגשמיות של המים אלא בבחי' רוחנית, דהיינו שקדושת טהרת רוחניות דמי המקוה מגרשת את רוח המומאה מהאדם, וע"כ כשיש חציצה במקום סתר אין יכולה רוחניות טהרת המקוה לטהר את האדם, ולהיפך בדבר שאינו חציצה אף שגשמיות המים אין נוגעים בגוף האדם מ"מ מכיון שהדין הוא שאין השמן חציצה יכולה רוחניות המים לטהר האדם, ועפ"ז גם לא קשה מהסבר החסל"א על הכס"מ שמכיון שאף לחסל"א המהרה היא מקדושת רוחניות המים (ולא מגשמיות המים שמגרשת את רוח המומאה) הרי

במעודה

ושניהם מעל הדגים (ולא כדרך הרגיל שהם זה כצד זה, מיונו מימין וסלק משמאל והדג באמצע), ואמר שההנחה בצורה הרגילה הנ"ל מרמזת על בחי' החכמה שמימין, שהחכמה בחי' חיות ולובן, וגבורות משמאל, שהגבורות הן בבחי' אודם וחריפות, והדגים שבאמצע הם בחי' הדעת וכדאי' שדג הוא ביסוד שהוא בקו האמצע כהדעת, וכמרומו גם בתיבת ד"ג שמרמוז על החיבור בין ד' מילואי הויה (עסמ"ב - חסדים) וג' צירופי אהיה (קס"א קמ"ג קנ"א - גבורות), אלא שהיות שהשבוע היה היאצ"ט של העמרת צבי זי"ע הרי מתגלה בהנחה בצורה הנ"ל הסוד שגילה העט"צ בענין ג' הקוצין של אות י', דאי' שיש באות י' ג' קוצין (קוץ העליון השמאלי שמעל האות, וגוף האות שבבחי' קוץ או לשיטת ר"ת הקוץ השמאלי

כד] אחד מהתלמידים נכנס לבית מו"ר ללא דפיקה בדלת, ואחד הוכיח אותו ע"ז מודברי הגמ' (פסחים ק"ב ע"א) שאין להיכנס לבית ללא דפיקה מקודם, ומו"ר לימד ע"ז זכות שהרי כל הטעם לחיוב הנ"ל שלא לפגוע בפרטיות וצניעות הבעה"ב משא"כ עתה בליל שבת שהרבה מסובים על שולחן מו"ר (וכששומעים מבחוץ שיש רעש בכית יודעים שיש עתה רבים המסובים) אין שייך בזה טעם הנ"ל, ועדיין טען אחד שאולי משום לא פלוג וכן כדי שלא להתרגל להיכנס ללא דפיקה יש תמיד לדפוק ואפי' בכח"ג שיש רבים, ואמר מו"ר שיש סברא בדבריו.

כה] הניחו לפניו בצלחת של הדגים המיונו והסלק זה ע"ג זה

הסתלקותם, וכמו בנוע"א שלא אמר תורה על פר' ויקהל שבה נסתלק, ובבחי' שלא נזכר שם משרע"ה בפר' תצוה שבפר' זו יום הילולא דמשרע"ה).

כח] דיבר מענין הינוקא הנ"ל (זוהר פרשת בלק דף קפ"ו ע"א) שלא רצה ליתן שלום להתנאים הק' רבי יצחק ורבי יהודה, ואמר לאמו שלא רוצה להתקרב אליהם היות שהריה בריה הבגדים שלהם שלא קראו קרי"ש באותו היום ולימדו אותו שמי שלא קורא קרי"ש בעונתו הרי הוא בנידוי כל אותו היום, ואמרו לו התנאים ותירצו את עצמם שהם היו פטורים מקרי"ש היום היות שעסקו במצוה של חתן וכלה והעוסק במצוה פטור מן המצוה.

כט] והקשה מו"ר שלכאו' כיון שהתנאים היו פטורים מקרי"ש מדוע באמת לא רצה הינוקא להתקרב אליהם ואיך הרגיש אצלם חסרון במה שלא אמרו קרי"ש, ואמר בזה שאף כשפטורים מקרי"ש מ"מ חסר עדיין האור של המצוה דקר"ש, ואמנם בודאי שהתנאים לא היו חייבים נידוי אלא כוונת הינוקא להשמיע חומר הענין של חסרון קרי"ש שמזה רואים מעלת וגודל מצות קרי"ש, וע"כ הינוקא כשהיה חסר להם הארת מצות קרי"ש לא רצה להתקרב אליהם ולהתברך מהם (אף שהם לא היו בנידוי ח"ו).

ל] עוד אמר בזה בשם הרה"ק מקאמרנא זי"ע (זוהר חי פרשת בלק דף קפ"ח ע"א ד"ה בריחא) שמדרגת מורה ודאין בשלימות ובפרטות תהיה רק אצל משיח צדיקנו, שאף האריז"ל שהיה מריח בריה הבגדים היה זה רק בכללות, שלמלבוש רשע יש ריח רע ולמלבוש צדיק יש ריח טוב, אבל לא השיג ע"י הריח כל פרטי המעשים עיי"ש, וביאר מו"ר שזה הטעם למה דאשכחן אצל רבינו האריז"ל שהיה צריך גם לשוחח עם נשמת האדם שתגלה לו מה שהיה צריך לידע ועי"ז

שמתחת גוף האות, וקוין הימיני המתעגל מימין לשמאל שמתחת גוף האות), והם כנגד חב"ד, אלא שיש אפשרות לפרש שהקוין האמצעי הוא בחי' הדעת שהיא האמצעית, אך העטרת צבי מפרש שהקוין העליון הוא קוין החכמה, והאמצעי כנגד הבינה, והקוין התחתון הוא כנגד הדעת, ומפרש שג' הקוצין האלו הם כנגד חב"ד דאריך ששם החב"ד אינם זה בצד זה אלא זה למעלה מזה (חכמה מעל בינה ובינה מעל דעת), וכן מפרש העט"צ לגבי ג' המצות שבקערת ליל פסח שהם זה מעל זה משום שהם מרמזים על חב"ד דאריך שהם זה למעלה מזה, וה"נ בשבוע זה שהוא יאצ"ט דהעט"צ הניחו בהשגח"פ המיונז מעל הסלק מעל הדגים שבבחי' הרמז לחב"ד דאריך כנ"ל.

כז] ונזכיר כאן גם מה שאמר באמצע השבוע ביום ההילולא דהעט"צ זי"ע, שאי' בתחילים "בן ביתי" מהרה"ק הדמשק אליעזר מקאמרנא זי"ע שהעטרת צבי זי"ע פתח הדרך לבני דורו וכן למשפחתו (ומשמע אפי' שלא בדורו) שיוכלו ללמוד וללמד סתרי תורה ברבים לכל אחד, ואמר מו"ר בדרך צחות שי"ל שגם הוא נכלל בבחי' משפחתו דהעט"צ (שנפתח עכורו הפתח ללמד סתרי תורה ברבים על ידי העט"צ), ורימז זאת בהא שזקיננו (אבי אביו) נקרא בשם צבי והיאצ"ט שלו הוא ג"כ ביום י"א תמוז (יומא דהילולא דהעט"צ) [שמזה נראה שלזקיננו הנ"ל היה קשר לנשמת העט"צ].

כז] והזכיר בזה את דברי העט"צ שלא היה אומר תורה בפר' דידן היות שגילה ע"ע שהוא ניצוין מנשמת הינוקא שכוחה"ק בפרשתנו שגילה כבר בפרשה הרבה סודות ואי"צ לגלות עוד (ואחרי פטירתו הבינו שזה היה גם הטעם וכמו שמצינו אצל עוד צדיקים שלא אמרו תורה בפרשה של

טוב וכו', הרי יש מהעניינים שמזלזלים בדיבורים אלו ואין מחשיבים הברכות האלו ומראים כאילו הם אינם הפצים עתה בברכות (היות שהם עכשיו עוסקים בקיבוץ מעות ולא בקיבוץ ברכות ומרגישים כאילו לא נתנו להם מה שהם ביקשו) והרי זה הפסד גדול בשבילם שהרי אם היו מחשיבים ומאמינים בברכות שנותנים להם היו יכולים לקבל ע"י הברכה שיקצבו עבורם בשמים עי"ז סכום יותר גדול מהסכום שנתנו אלו שהיו אצלם מעות.

לג] וסיפר מו"ר ע"ע שבצעירותו הלך אצל מקובלים זקנים לבקש מהם שילמדו אותו קבלה, והיו מהם שמענו לו שאין יכולים וקשה להם ללמד אותו אלא שנתנו לו ברכה שיזכה להבין בדברי קבלה, והזכיר במיוחד את המקובל הגדול בעמ"ח ספר באתי לגני זצ"ל שהיה עניו גדול והצדיק את עצמו שקשה לו הדבר בזקנותו להתחיל ללמוד שוב קבלה עם מתחילים, ובירכו כראוי שיזכה להשיג תורת הקבלה, והזכיר בזה את מה דא"י בשם הגדולים (מערכת גדולים אות מ' - רמב"ם) שהרמב"ם קרא לר"י מיגאש רבי היות שקיבל ממנו ברכה בילדותו והרגיש בנפשו שהועילה לו הברכה לגדול בתורה"ק.

לד] ואמר שבימים אלו היה היאצ"ט של אחד מהצדיקים הנסתרים שהכיר מו"ר בצעירותו הרה"צ הרב זיבלד מירושלים זצ"ל (ולא השאיר אחריו זש"ק ומצוה להזכירו), וסיפר שכשנסע לחו"ל ביקש מהרה"צ הנ"ל שרוצה להכיר גם צדיקים נסתרים שבחו"ל, וכידוע שישנם ל"ו צדיקים נסתרים באר"י ול"ו צדיקים נסתרים בחו"ל, ונתן לו הרה"צ הנ"ל מספר מלפון של אחד מהצדיקים שבחו"ל (שתלוי בו שאם ירצה ההוא יוסיף לקשר אותו עם עוד צדיקים שבחו"ל), והתקשר מו"ר למספר ההוא וסירב הצדיק ההוא בכל תוקף שיבואו אליו (ב"לא מכל

היה יודע גם בפרטות כל מעשי האדם, אלא שזה דבר שנעשה במשך יותר זמן ולא מיד במהירות בראיה והרחק ראשונה, והיינו שהראיה והריח של שאר הצדיקים מלבד משיח צדיקנו היא רק בבחי' בערך ובכללות ולא בתכלית הדקות ובפרטות (וכע"ז אשכחן אף אצל משרע"ה בדברי רש"י עה"פ וידועים לשבטיכם עיי"ש), ובזה א"ש שהריח הינוקא בבגדיהם שלא קראו קר"ש ולא השיג שעסקו במצוה והיו פטורים מקר"ש.

עניני הפרשה

לא] דיבר מענין כח הברכה שיש להחשיב כל ברכה של כל אחד (כדברי חז"ל מגילה ט"ו ע"א "אל תהי ברכת הדיוט קלה כענין" וכו'), וכדחזינון בפר' השבוע גודל העסק להציל את ישראל מקללת ההדיוט גוי הטמא המטומא בלעם הרשע, ומדה טובה מרובה בגודל הכח והמעלה של ברכה של כל יהודי (שהוא חלק אלוה ממעל ממש ומלא מצוות כרימון וכו', ולכל יהודי יש איזה מעלות שאין לאף אחד וכ"ש שיש בכח ברכתו לפעול ולהמשיך כל טוב), וצריך להחשיב הברכה וכידוע שאף בברכות של צדיק לפעמים תלוי קיום הברכה בפועל לפי האמונה של המקבל הברכה שהאמונה ממשיכה ומגדלת את קיום הברכה לתוך העוה"ז (ובדאי' זה מצדיקים ז"ע).

לב] ואמר בזה בשם בעל הסולם זי"ע שעני שהולך לקבץ צדקה ומישהו נותן לו סכום יותר מהרגיל הרי הוא מכיר לו טובה ומודה לו ומברכו וכו', אך אם יש מישהו שאין אצלו שום כסף ליתן ורוצה לקיים דברי חז"ל (בבא בתרא ט' ע"ב) שהמפייסו מתברך ביותר ברכות מהנותן הצדקה, ומפייסו שהיה רוצה ליתן לו אלא שאין אצלו כסף וכו', ונותן לעני ברכה שיעזור השי"ת שיזכה לשפע והצלחה וכל

הצדדים) אלא שג"כ נתן למו"ר ברכה רבה (שהועילה לו הרבה אח"כ).

לה] ואמר מו"ר דבר חידוש בזה שאלו הע"ב צדיקים נסתרים שבאר"י ובחו"ל הם כנגד השבעים אומות שג"כ מחולקים, ל"ה אומות שייכים לבחי' עשיו ול"ה אומות שייכים לבחי' ישמעאל, ועליהם יש עשיו וישמעאל עצמם שהם שרשי הע' האומות, וכנגדם יש ל"ה צדיקים באר"י ול"ה צדיקים בחו"ל, שצדיקי חו"ל בבחי' דרגת מב"י וצדיקי אר"י בבחי' דרגת מב"ד, ונוספים על השבעים עוד שנים שהם שרשי כל הצדיקים בבחי' ב' הבני עליה דרשב"י ור"א בנו, כדאי' בגמ' (סוכה מ"ה ע"ב) דברי רשב"י שאם שנים הם אני ובני הם, שבבחי' ב' המשיחין מב"י ומב"ד עצמם הלוחמים בב' שרשי הקלי' דעשיו וישמעאל כמש"כ בזה רביז"ל בלקו"מ (ח"א תורה ט"ז) והאריך מו"ר במקו"א (ים החכמה תשס"ז כחל' תפילין עמ' תפ"ח) בביאור מלחמת המשיחין בעשיו וישמעאל, שיש בזה בחי' הפכית שמב"ד לוחם כנגד קלי' ישמעאל, ומב"י לוחם כנגד קלי' עשיו עיי"ש.

לז] ופירש מו"ר עוד הטעם והצורך בשנים אלו היות שיש בחי' חילוקי דעות בין דעת צדיקי אר"י לדעת צדיקי חו"ל (וכדאי' בלקו"מ ח"ב תורה ע"א שבחו"ל מאירה בחי' מקל הובלים שת"ח שבבבל הובלים זל"ז, ובאר"י מאירה בחי' מקל נועם שת"ח שבאר"י מנעימים זל"ז), וע"כ צריכים לשנים שיחיו כמו בחי' רשב"י ור"א בנו שהם בבחי' חכמה ובינה כשהם מאוחדים (שרשב"י בבחי' חכמה לעומת ר"א בנו שבבחי' הבינה), וע"י האיחוד של השנים האלו נהיה איחוד וקירוב בין צדיקי אר"י לצדיקי חו"ל.

לז] ויש להסמיק לענין זה דחשיבות

האמונה בברכה שזהו ג"כ הטעם בגודל החיוב עניית אמן על ברכה (שאמן מורה על האמונה בברכה שהיא מורידה ומגלה את האור של הברכה לעוה"ז בפועל כנ"ל), והזכיר בזה מו"ר את דברי הב"י (או"ח סי' מ"ז) בשם ההגהות מיימוניות דהברכות שמברכים הקוראים בתורה והמפטיר עולות בחשבון של המאה ברכות ומשמע משם דדוקא כששומעין אותן ועונין אחריהן אמן, וכתב ע"ז הב"י חידוש פלא וז"ל "ולי נראה דאפילו אם אומרים אותם בלחש כיון שהשומעים יודעים איזו ברכה הוא מברך ומכוונים לצאת בה ידי חובתם ועונין אחריה יוצאים, כדאמרינן בפרק החליל (סוכה נ"א ע"ב) שבבית הכנסת של אלכסנדריא היו מניפין בסודרין להודיע שסיים שליח צבור הברכה ויענו אמן, אלמא שהיו עונים אמן אף על פי שלא שמעו הברכה דכיון שיודעין איזו ברכה סיים די בכך וכמו שכתב רבינו בסימן קכ"ד, וכיון שיכול לענות אמן אע"פ שלא שמע משמע דהכי נמי נפיק ידי חובת אותה ברכה בכך" עכ"ל הב"י, ומדברי הב"י האלו נראה ג"כ מעלתו העצומה של אמירת אמן, שפשטות לשון הב"י נראית שאפשר לצאת יד"ח ברכה ללא שמיעת הברכה אלא באמירת אמן לבדה.

לה] ואמנם להלכה לא פסק הב"י בשו"ע כסברא זו אלא כמש"כ בס' רי"ג ס"ג ד"אין יוצא ידי חובתו בשמיעת הברכה אפילו יענה אמן אא"כ ששמעה מתחילתה ועד סופה ונתכוין לצאת בה ידי חובתו והמברך נתכוין ג"כ להוציאו ידי חובתו" עכ"ל, אלא שצ"ע איך כותב הב"י דברים הנ"ל בס' מ"ו ואין מעיר כלום מהא דס' רי"ג (וכן אין מעירים ע"ז כלום בהגהות והערות בב"י הנ"ל), ואמר מו"ר שלכאו' צ"ל

שאינה מעיקר הברכה דיצא יד"ח כמו המברך בעצמו שהיה יוצא אם החסיר תיבה, ומביא השעה"צ בזה מס' קפ"ז ס"א שדעת המחבר בדעה א' שחתימת הברכה אינה מעכבת, וא"כ לסברת השעה"צ צ"ל לכא' שמה שכתב המחבר ש"אין יוצא יד"ח כו' אא"כ ששמעה מתחלתה ועד סופה" שהוא רק לכתחלה, אך בדיעבד אף אם לא שמע באמצע תיבות שאינן מעיקר הברכה, ואף אם לא שמע חתימת הברכה (לדעה א' בסתמא שבמחבר הנ"ל) ג"כ יצא בדיעבד, וה"נ מפרש האחרון הנ"ל שכל דין המחבר הוא רק לכתחלה שלא יצא הברכה כראוי לכתחלה רק אם שמע הברכה, אך בדיעבד יצא בעניית אמן ג"כ.

מא] ואמר ע"ע ששמח במציאה זו (דהב"י בס' מ"ו) על מה שתמיד הושש לגבי תפילת מוסף בשב"ק שאם אין תשעה שמקשיבים לכל הברכות דחזרת הש"ץ שלו הרי יש בזה החשש "קרוב להיות ברכותיו לבטלה" כלשון המחבר סי' קכ"ד ס"ד [כ"ש"ש"ץ חוזר התפלה הקהל יש להם לשתוק ולכוין לברכות שמברך החזן ולענות אמן, ואם אין ט' מכוונים לברכותיו קרוב להיות ברכותיו לבטלה, לכן כל אדם יעשה עצמו כאילו אין ט' זולתו ויכוין לברכת החזן]. והיינו שבכל התפילות הרי הוא סומך על התנאי שאם אין ט' המכוונים יהיה השמו"ע בתורת תפילת נדבה, ואפי' בתפילות שבת דקי"ל דאין תפילת נדבה בשבת, מ"מ יש לסמוך בכה"ג על שיטת הרמ"ע מפאנו (באלפסי זוטא ברכות פרק ג' ובשור"ת שלו סי' י"ט) שס"ל שיש תפילת נדבה גם בשבת, אך על תפילת מוסף לא אשכחן דעה שאפשר לאומרה בנדבה, ולדברי הב"י הנ"ל סי' מ"ו י"ל שמספיק שיש ט' העונים אמן לברכות אף שאין שומעים כל הברכות מהש"ץ.

בדוחק שכוונתו בס' מ"ו לא היתה שיצאו יד"ח הברכה לגמרי אלא לגבי שיצאו יד"ח מאה ברכות ביום (שבזה מיירי שם בס' מ"ו), ושוב מוצא תירוץ זה בספר מטה יהודה סי' מ"ו [וצ"ל שסובר הב"י מסברא ידיה שלחיוב אמירת מאה ברכות שנתקנה כדי לבטל גזירת המגפה שהיו מאה מתים כל יום לזה מספיק עניית אמן אף ללא שמיעת הברכה (וכנ"ל שהאמונה בברכה ממשיכה השפע הברכה לעוה"ז)].

לט] ואמנם אמר מו"ר אח"כ שמוצא אחרי החיפוש בספר פקודת אלעזר (ח"ב או"ח סי' רי"ג) שמביא מקור לחידוש הב"י בס' מ"ו מלשון תלמידי רבינו יונה על הגמ' בברכות מ"ו ע"א ד"ה "אין עונין לא אמן חטופה" וכו' שכתב שם בתוך הדברים וז"ל: "ולמדנו כפי זה התירוץ שאפילו לא נפטרו מן החיוב ואינן שומעים הברכה מהחזן אם יודע איזו ברכה אומר כמאן דשמעין ליה דמי ויוצאין ידי חובתן", ומפרש בזה בספר הנ"ל (ליישוב הסתירה בין הב"י בס' מ"ו לפסק בשו"ע בס' רי"ג הנ"ל), שדברי הב"י בס' מ"ו מיירי במקום דוחק שא"א לשמוע הברכה מפי החזן כמו בבית גדול כבאלכסנדריה שבמצרים, ושם יוצאים יד"ח בעניית אמן אף שלא שמעו הברכה, ובס' רי"ג מיירי כשיש באפשרותו לשמוע הברכה שאז לכתחילה חייב לשמוע.

מנ] עוד אמר שבזכרוננו שראה עוד אחד מגדולי האחרונים הספרדים שפוסקים כסברת הב"י בס' מ"ו להלכה, שיוצאים יד"ח ברכה אף ללא שמיעה בעניית אמן לבד, ולדבריהם צ"ל שמש"כ המחבר בס' רי"ג שיש לשמוע כל הברכה מתחילתה ועד סופה הוא רק לכתחילה ולא לעיכובא [וכע"ז כתב שם השעה"צ בסק"כ דמסתבר שאם לא שמע השומע מהמברך איזה תיבה

מנב] דיבר על אודות הפסוק "וילך שפי" שאונקלוס תרגם תיבת 'שפי'

דהיינו 'יחידי', ומוסיף ע"ז רש"י 'לשון שופי ושקט שאין עמו אלא שתיקה', וחביא בזה דברי הצפנ"נ שמפרש תיבת שפי דהיינו שהלך בנחת ובשלוח, כדאשכחן ברש"י בב"מ (ס' ע"א ד"ה השופה יין) 'ששפית יין בנחת נקראת שפיה, וכן מביא הצפנ"נ מגמ' זבחים דף י"ד "דקשיף מישף" שפירש"י שמגרר עצמו לצד המזבח, ואמר בזה שכ"ז הם ללימוד דרכי ההכנה להשגת ההשראה העליונה שדרך אור ההשראה באה על האדם כשהוא יחידי ובשלוח ובשקט שאין עמו אלא שתיקה וחולך לאיטו ובנחת בבחי' שגורר עצמו פסיעה פסיעה (בבחי' פוסעים בו פסיעה קטנה שנאמר על שב"ק המסוגל להשגת אור החכמה וההשראה העליונה) שכל אלו הדברים הם דברים המסוגלים להכניס את האדם למצב המנוחה הראויה שיוכל על ידה לקלוט בנפשו את הביטול לאור ה' שיוכל לשרות עליו עי"ז וכמו שהאריך בענינים אלו במקו"א (עיין מאמר דרך היחוד שנדפס בספרי ים החכמה תשס"ז-תשס"ח).

והסמיך לזה את מה דאי' בספה"ק ראשית

חכמה (שער האהבה פ"ד) שיש ללמוד (בבחי' 'מאויבי תחכמי מצוות') משכם בן חמור את גודל הכח העצום והמעלה הגדולה של החפץ והרצון והתשוקה שעל ידה יכולים לזכות לכל דבר שבעולם, ורואים מזה שהתורה"ק הטמינה ורמזה ברמיזה ענינים ודברים גדולים שיש ללמוד אותם דייקא ממעשי הרשעים, וה"נ בענינינו שאת דרכי השראת האור העליון רמזה התורה דייקא אצל בלעם הרשע [ומסתמא הטעם לזה כדי להסתיר הסוד מאלו שאינם ראויים אליו, שלא יעלה על דעתם שבמקומות כאלו מוסתרות דרכי ההשגה].

מנב] דיבר מדברי הצפנת פענח בפרשתנו שמפרש את ג' הברכות של בלעם שהם ג' דרגות, ברכה א' שנאמר בה "ישם אלקים בפי" היא בבחי' דרגת רוה"ק, וברכה ב' שנאמר בה "את אשר ישם הוי"ה אותו אשמור לדבר" היתה בדרגת נבואה (וע"כ נאמר בה "אשמור" דהוי לאו ואזהרה של הכובש נבואתו אם לא יאמרנה), וברכה ג' היתה בגדר הדומה לבחי' משרע"ה ששכינה מדברת מתוך גרונו שיותר גבוהה מסתם נביא וע"כ נאמר בה "כל אשר ידבר הויה אותו אעשה", שבדרגה גבוהה זו עצם הדיבור נחשב כמעשה.

מנב] ופירש בזה מו"ר שזוהי הדרגה דנבואת משרע"ה, שדיבור

הנבואה דמשרע"ה פועלת ממש בתוך העולם כמו פעולת מעשה, ונחשבת כמעשה ממש [וכמש"כ בזה בכיזור למס' ברכות (ד' ע"א) בשם המשך חכמה שמוכיח שאף שהרמב"ם פוסק שנבואה לרעה יכולה להתבטל זה רק בנבואת שאר נביאים אך בנבואה דמשרע"ה אף נבואה לרעה חייבת להתקיים, וזה מתאים להנזכר פה], וע"כ ילפינן מ"כל אשר ידבר ה' אותו אעשה" שאצל בלעם היה ג"כ דבר ה' ממש כמעשה (שלא אמר את אשר ידבר ה' אותו אדבר אלא אותו אעשה) שזה מוכיח שזכה בלעם לנבואה בבחי' נבואת משרע"ה שנחשבת ממש כמעשה.

מה] ועפ"ז אמר שיש לפרש ג"כ את דברי

המהר"ל (תפארת ישראל פרק נ"ב) שמפרש את הדעה בחז"ל (נדה ס"א ע"ב) שמצוות בטילות לעת"ל דקאי על עולם שאחרי תחיית המתים שלא ינחנו בו המצוות כפשוטם [והולק שם המהר"ל על הרשב"א שמפרש דמצוות בטילות לעת"ל קאי על עולם הנשמות שאחרי המיתה

חשיבות המעשים כשרגא במיהרא, ולא יתבטל בפועל קיום המעשים בגשמיות.

מז' אלא שלכאו' הקשה על ביאור הנ"ל שהרי אי' בגמ' בנדה ס"א ע"ב שלמ"ד מצוות בטילות לעת"ל מותר לקבור מת בתכריכים של כלאים היות שכשיקום לתחיה בבגדיו לא יהיה נזהג איסור כלאים, וחזונו שהכוונה שיתבטלו המצוות כפשוטו, ותירץ בזה תירוץ עמוק עפ"י ביאור אדמו"ר הנ"ל במקו"א (קונטרס "הלכות תושבע"פ שאינם בטלים לעולם") שמצוות בטילות לעת"ל היינו שכיון שלעת"ל יהיו בני' בבחי' צוותא וחיבור עם הקב"ה עד שיהיו נעשים כביכול בבחי' מציאות אחת (קוב"ה ואורייתא וישראל כולהו חד) כפי שיהיה בפועל ובגלוי לעת"ל, לא שייך הגדר דציווי לאדם כיון שאינו מציאות בפנ"ע אלא שרצונו של הקב"ה יתקיים בודאי בפועל בדרך ממילא, ועל כן מותר לקבר המת בתכריכי כלאים כי כשיעמוד לעת"ל בודאי לא ישאר לבוש בכלאים (לאחרי רגע התחיה) אם כי לא בתורת ציווי, אלא בדרך ממילא מצד רצונו של הקב"ה שיפעול את המציאות באופן דממילא.

מח' ודיבר בארוכה מענין זה עפ"י משמעות הזוה"ק (פרשת בחוקותי דף ק"ב ע"ב ופרשת בלק דף קצ"ט ע"ב) שבלעם במילולא ובלק בעובדא, שבלעם ובלק הם זה לעומת זה כנגד בחי' התורה והמצוות (בלעם כנגד בחי' התורה ובלק כנגד בחי' המצוות), ובסעודה ג' דיבר גם שהם כנגד בחי' תורה ותפלה – שתפלה בערך התורה נחשבת למעשה בערך דיבור וועיין בתניא בקונטרס אחרון (דף קנ"ה) לבאר מש"כ בפע"ה דבזה"ז עיקר הדיבור ע"י התפלה, היות שע"י תורה ומצוות מוסיפים אור באצילות רק שמתלבשים בב"ע וכו', אבל

שבמתים חפשי שהמתים פטורים מן המצוות, ומוכיח המהר"ל דלא כדברי הרשב"א אלא קאי על העוה"ז כשיחזרו הנשמות לחיות בגופים לאחר התחיה, וכן בספר התניא אגה"ק סו"ס כ"ו ג"כ מפרש כהמהר"ל (ואמר שכזכרנו שגם זקינו הר"י אייבשיץ והלשם שבו ואחלמה באיזהו מקומן סוכרים כהמהר"ל), ולכאו' צ"ב לשיטת המהר"ל והלא מעיקרי האמונה שלא יתבטל כלום מהתורה"ק, ומבאר בזה המהר"ל שם דמצוות בטילות לעתיד היינו שלא יהיו בסגנון זה שהם עתה, ומ"מ לא נקרא זה ביטול התורה כי התורה כוללת כל המציאות וגם בתורה נרמז סדר המציאות שהוא לזמן התחיה מה שיהיה והרי התורה קיימת כבראשונה וכו', ועפ"י הנ"ל י"ל אופן אחד בביאור הענין שלעת"ל תהא דרגת לימוד התורה"ק באופן כ"כ נעלה וגבוה שעצם הלימוד של כל דבר שבתורה"ק יהא ממש קיום המצוות במעשה, שהמחשבה והדיבור דלעתיד יתעלו להיות ממש כמו מעשה.

מז' והזכיר בזה עוד את פירוש אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע בספר השיחות (תשמ"ט ב' פר' עקב הערה 33) וז"ל "גם לפי הפירוש שמצוות בטילות לתח"מ הרי מבואר בכמה מקומות (המשך תער"ב ח"ג עמ' א'רע"ט, וראה שם ח"א עמ' שצ"ג, אוה"ת בשלה עמ' תע"ז ואילך) הפירוש שהמשכת המצוות עכשיו הוא באין ערוך לגבי ההמשכה דמצוות דלעתיד כו', וע"כ יהיו בטלים בבחי' העדר תפיסת מקום כו' (כשרגא במיהרא), היינו שגם אז יהיו קיום המצוות (ולא יתבטלו ח"ו), אלא בשלימות נעלית יותר" עכ"ל, ומשמע מדבריו שמפרש עפ"י משמעות תורת החסידות שאף למ"ד דמצוות בטילות היינו רק ביטול החשיבות של המעשים מפני גודל האור והפנימיות שיתגלה אז ותתבטל

לגמרי, וה"נ לוחות הראשונות היו מתנה מפי הקב"ה שלא היה שולט בהם שכחה (כדאי' בגמ' עירובין נ"ד ע"א), אך לאחר השבירה נעשה התורה בגדר פרטים ובגדר נחל ומעין המטהר בכל שהוא וא"צ שיעור גדול וגם מטהר בזוחלין, וזהו "יזל מים מדליו" לשון נזילה וזחילה עיי"ש עוד.

נא] ואמנם אמר מו"ר שלפי' הצפע"נ הרי יוצא שלוחות שניות גדולות

מלוחות ראשונות שהרי מעין יותר מטהר ממקוה, וזהו דלא כדאי' במקובלים (וכן מקובל בפשטות) שלוחות ראשונות גבוהות מלוחות שניות, אלא שי"ל דרך נוסף לפרש את הפסוק כעין דברי הצפע"נ ולחיפך, שלוחות הראשונות הם כנגד מעין, שבכל אות שבהם היו רואים מיד גילוי אלקות, והרי"ז כמעין שמטהר אף בכל שהוא, משא"כ בתורה דידן (שבבחי' לוחות שניות) א"א לסתם אדם בדרך כלל לראות הגילוי אלקות באות אחת שבתורה"ק ורק כשלומדים איזה ענין שבתורה ומעמיקים להשיג ההבנה שבה יכולים לזכות להתגלות אור האלקי שבה (ובבחי' שא"א להשיג היום אור האלקי שבבחי' אור החכמה – כח מה – שבתורה"ק אלא ע"י לבושי הבינה), וזהו בבחי' המקוה שמטהרת רק בארבעים סאה שבבחי' "בן ארבעים לבינה" (שהמקוה בגימ' שם קנ"א שהוא שם הבינה), ולפ"ז יש לפרש הפסוק "יזל מים מדליו" דקאי על לוחות הראשונות, וסופו "וזרעו במים רבים" קאי על לוחות שניות שהם כנגד המקוה כנ"ל.

נב] והסמיך לשאלה זו (מי גדול לוחות ראשונות או לוחות שניות) את המח' בחז"ל (ברכות ל"ד ע"ב) מי גדול צדיק גמור או בע"ת שהרי לוחות שניות שניתנו ביוהכ"פ לאחר התשובה הם בבחי' בע"ת [וכבר ביאר במקו"א שבשורש בהעלמה

התפלה היא המשכת אוא"ם לבי"ע דוקא לא בדרך התלבשות בלבד רק האור ממש לשנות הנבראים מכמות שהם שיתרפא החולה וירד הגשם מהשמים וכו', משא"כ בתורה ומצוות שאין שינוי בקלף התפילין ע"י הנחתן בראש ובזרוע וכו' עיי"ש, ולפ"ז מתפרש מדוע התפלה נחשבת בבחי' מעשה לעומת ת"ת שנחשב כדיבור, היות שהתפלה פועלת פעולות לשנות הנבראים בפועל בעולם המעשה הזה וכנ"ל].

נט] ודיבר בארוכה שעיקר עבודת הצדיקים הגדולים שמחברים

ומאחדים בתכלית התורה והתפלה (וכל יהודי ג"כ מאחד התורה והתפלה שכל הזמן פונה מתורה לתפלה ומתפלה לתורה, אך הצדיקים שנלחמים בטומאת בלק ובלעם מאחדים ביתר שאת תורה ותפלה שכל תורתם בבחי' דבקות התפלה, וכן תפילתם ביהודים עליונים שבבחי' התורה), שכח איחוד זה הוא העולה אל הכתר, כדברי רביז"ל שמעשיית תורות לתפילות עולים שעשועים עליונים, דקאי על עולם הכתר שנקרא עולם השעשועים, שדייקא בכח אור הכתר אפשר לבטל את האיחוד הטמא של בלק ובלעם (שבבחי' איחוד חו"ב בטומאה שבבחי' איחוד עשיו וישמעאל שבימינו), וע"י האיחוד דהחו"ב דקדושה ע"י תורה בדבקות ותפלה ביהודים וכנ"ל העולה לכתר כנ"ל מפילים ומכניעים את התגברות כוחות הטומאה הגדולה ברחמים גדולים אכי"ר.

נז] הזכיר את פירוש הצפנת פענח בפרשתנו על "יזל מים מדליו"

וזהו בבחי' מעין המטהר בכל שהוא, ומפרש שם הצפע"נ דהיינו כנגד לוחות שניות שלוחות הראשונות כמקוה והשניות כמעין, ומפרש שם שלוחות ראשונות היו שוקלות מ' סאה כדאי' בירושלמי (תענית ה"ה) והיינו כמקוה שאם חסרה מקצת ממ' סאה נפסלה

מבאר האריז"ל שהזכרת ה' השני מרמזת על רחמים יותר גבוהים מהזכרת שם ה' הראשון [והיינו שתיבת ה' השני שקאי לאחר החטא מרמזת על הרחמים היותר גדולים שצריכים להמשיך אחר חטא האדם], ואמנם בעל התניא זי"ע רגיל להביא בזה את מש"כ האריז"ל במקום אחד להיפך שהזכרת ה' הראשון גבוהה יותר מהזכרת שם ה' השני, ואכמ"ל בזה.

צדיק גמור גדול שבבחי' מרכבה לעתיק, ובגילוי בע"ת גדול שבבחי' מרכבה לאריך שהיא מתגלית משא"כ עתיק הוא בחי' נעלמת, וה"נ י"ל לגבי לוחות ראשונות ואחרונות, ואכמ"ל, וכן מצינו כעין שאלה זו בקבלה לגבי הזכרת ה' ה' (הוי"ה הוי"ה) שלפני י"ג מדות הרחמים, שאי' בחז"ל (ר"ה י"ז ע"ב) – שהכונה היא ה' קודם שיחטא שבבחי' צדיק גמור וה' לאחר שיחטא שבבחי' בע"ת, ובדרך כלל

בהליכה לביתו בצפרא דשבתא

בספרו פרדס רימונים (שער כ"ה שער התמורות פרק ז') מפרש ענין ד' הקל' הנ"ל בדרך אחר, עפ"י דברי התקנו"ז (תיקון לז' דף ע"ה) דקל' 'רוח סערה' רומז לתפארת דקל' (כידוע שתפארת בבחי' רוח המכריעה בין האש והמים), וענן גדול' רומז לחסד דקל' (שבבחי' מים), 'ואש מתלקחת' הוא גבורה דקל', ומבאר שם הטעם להיפוך הסדר הרגיל שקדם הת"ת דקל' לחו"ג דקל', משום שהקל' היא שורש התגר והקללה ואין הפצה בהכנעה ושלום כלל, וע"כ דחו החו"ג דקל' את הת"ת המכריעה דהקל' כלפי חוץ.

[נה] עוד דיבר מהמובא בספרי הקדמונים שכמו שיש בזלע"ז אבי"ע דקל' כנגד אבי"ע דקדושה, כך בקדושה עצמה יש בחי' גן עדן העליון וגן עדן התחתון, שהם ב' בחי' ומדרגות כלליות, שיש בהן רבבי רכבות אין קץ עליות ומדרגות פרטיות, וביאר שענין גן עדן העליון הוא המקום שמשם משתלשלות הנשמות, וגן עדן התחתון הוא לנשמות שמסתלקות מהעוה"ז ואינן מושלמות לגמרי אינן יכולות עדיין לחזור לשרשן שבג"ע העליון אלא יכולות ליהנות בג"ע התחתון מזיו הלבושים הק'

[נג] דיבר מהמובא בספה"ק דשתי קליפות האלו בלק ובלעם, שניהם מתחילים באותיות ביי"ת למ"ד, דהוא בל מלשון בלבול המוחין והדעת (וזהו פרשת בלק דף קצ"ט ע"ב), שהם מבלבלים האדם מלעבוד הכורא בכוונה הטחורה והזכה, והם דוחים את האדם מעולמות הקדושה לעולמות החיצוניים שבהם יש כל עניני הגשמיות והתאוות המבלבלים דעת האדם שלא יזכה ח"ו להידיבק בקונו ובתכלית הנצח.

[נד] וכידוע דישנם ארבע עולמות שהם אצילות בריאה יצירה ועשיה, והם בקדושה ולעומתן בזה לעומת זה ברא אלקים, דיש אבי"ע דקל' ונקראים אבי"ע דחוץ, והם בבחי' ארבע הטומאות המוזכרים בספר יחזקאל (א, ד) 'וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב' וגו', והמה ארבע הקליפות הבאות מצד הטומאה והוא מדרגה לדרגה, דהיינו 'רוח סערה' הוא טומאה יותר גרועה וקשה מקליפת 'ענן גדול' וכו', ואש מתלקחת' כבר יותר מזוכך מקליפות הקודמות, ולאחר מכן היא קליפת 'נוגה' דהיא מעורבת רע בטוב, זה על פי פירוש האריז"ל דארבע הקל' הנ"ל הן כנגד אבי"ע דטומאה, אבל הרמ"ק זי"ע

שנבראו ע"י התורה והמצוות והמעש"ט שעשו.

נז] ועוד אמר שאי' בזה שאדם שהשיג הרבה בתורת הנגלה זוכה שנשמתו עולה ומגיע רק עד ג"ע התחתון, אבל מי שזכה גם להשגת תורת הנסתר זוכה שנשמתו עולה לגן עדן העליון, ופירש מו"ר שזה לא דוקא מי שלומד נגלה או נסתר, אלא הכוונה שצריך להגיע למדרגה של עבודת ה' בפנימיות, ורק מי שעבד ה' בפנימיות שזה בחי' השגת הנסתר זוכה שתעלה נשמתו עד לג"ע העליון, אבל מי שעבד ה' רק בחיצוניות שזה בחי' השגת תורת הנגלה זוכה שעולה נשמתו רק עד לג"ע התחתון.

נז] ואמנם על כל אחד לשאוף ולהשתוקק לזכות לחזור לשרשו נשמתו שבג"ע העליון דייקא, ופירש בזה המשנה דאבות (ג, א') "עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים וכו' דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" וכו', והפירוש עפ"י פנימיות הוא "דע מאין באת" רומז על ג"ע העליון מקום הנשמות שמשם משתלשלות הנשמות לעולם הזה, והוא רומז על עולם החכמה, "ולאן אתה הולך" רומז על ג"ע התחתון, שלאחר שעברה הנשמה בעולם השפל ולמדה עכ"פ תורת הנגלה ועבדה את הבורא עכ"פ בחיצוניות, זוכה ועומדת בג"ע התחתון, "ולפני מי אתה עתיד" וכו' פירוש שתכלית כל נשמה ונשמה שתחזור למקום שורשה, שצריכה להגיע אל ג"ע העליון כמקדמת דנא.

נח] והפמ"ך לענין זה את דברי הבית אהרן זי"ע (בית אהרן דף קמ"ד) הידועים שלימוד דף גמרא לפני התפלה בחול הוא בבחינת ג"ע התחתון, והלימוד בבוקר

בשבת קודש הוא בבחינת ג"ע העליון והכוונה שבשבת זוכים להרגיש הבחנה מג"ע העליון דהיינו שבשב"ק זוכים ללמוד תורה בפנימיות ובדבקות מה שאין זוכים בששת ימי המעשה, וכמבואר לעיל שג"ע העליון רומז על תורה ועבודה בפנימיות, וג"ע התחתון רומז על תורה ועבודה בחיצוניות.

נט] והזכיר בדרך אגב שבאמת יש מחלוקת בין רש"י ותוס' אם מותר ללמוד לפני התפלה, והמח' שנויה במס' ברכות (ה' ע"ב ד"ה סמוך למטתי) "כל ימי נזהרתי שלא לעשות מלאכה ושלא לעסוק בתורה כשעמדתי ממטתי עד שאקרא ק"ש ואתפלל" ותוס' שם (ד"ה אלא) כותב על רש"י "ולא ידעתי מנא ליה" ומביא תוס' ראייה מגמ' לקמן בברכות שמותר ללמוד לפני התפלה, וידוע שהיו הרבה צדיקים שנהגו כך, כמו היהודי הקדוש והחת"ס זי"ע שאמרו שיעוריהם לתלמידים בבוקר לפני התפלה ויש שמיישבים שיטת רש"י בזה שאוסר ללמוד לפני התפלה, כגון חבני יששכר בספרו מגיד תעלומה כותב שמה שרש"י אוסר היינו דייקא בפלפול אבל לימוד שלא בפלפול ולעמוד בתפלה מתוך הלכה פסוקה בכבוד ראש וישוב הדעת מותר אפילו לדעת רש"י.

ס] ושאל אחד מהתלמידים מהי כוונת הבית אהרן בדבריו הנ"ל שזוכים ע"י הלימוד לפני התפלה לבחי' אור הג"ע התחתון והעליון, האם תיכף בשעת הלימוד זוכים לאור זה או רק לאחר מכן בשעת התפלה. והשיב מו"ר עפ"י מעשה ששאל חסיד אחד את הרה"ק ר' הלל מפאריזש זי"ע שכשלומד חסידות לפני התפלה זוכה לחוש בזה דבקות גדולה בלבו בקרבת השי"ת ואח"כ בשעת התפלה עצמה

מתקרב ממנה, והרי לכאורה תכלית לימוד
החסידות לפני התפלה היא בתור ההכנה
לדבקות בתפלה ואצלו נהפך הענין, וענה לו
הרה"ק הנ"ל ומה ההפסד בזה שמתפללים
לפני התפלה, היינו שסו"ם זוכה להגיע
לתכלית של התפלה אף שלא נעשה זאת
בשעת התפלה עצמה אלא קודם אליה,
ובענינינו ג"כ הוא ע"ד הנ"ל, שבודאי שיקר
האור צריך להיות בשעת התפילות הק'
שהמה הזמנים של המוחין דגדלות הפותחים
את הדבקות בהשי"ת, אך מי שזוכה מתחילה
אצלו התפלה כבר בשעת ההכנה לתפלה
וכבר בשעת הלימוד שלפני התפלה המכין
לתפלה מרגיש את האור של התפלה.

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

